

Livet som varetægtsfængslet

En kvalitativ kriminologisk undersøgelse af førstegangss indsattes oplevelse og håndtering af varetægtsperioden

Luna Viborg Willadsen

Gruppenummer 04

10. semester 2016

Aalborg Universitet

Vejleder: Peter Scharff Smith

Antal ord: 26.986

Tro- og loveerklæring

Det erklæres herved på tro og love, at jeg egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende projekt. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

Jeg er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<http://www.studerende.aau.dk/Eksamenssnyd+-+hvordan+undg%C3%A5r+du+det%3F/>

Jeg er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står jeg inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Abstract

The purpose of this master thesis is to examine how first-time remand prisoners experience and handle the custody period. The master thesis is based on interviews with first-time remand prisoners and seeks to contribute to the academic literature on this subject.

The empirical data is based on eight interviews with remand prisoners from four different detention centers. These remand prisoners may be previously convicted, however, the only requirement are that they are in custody for the first time. The theoretical perspective will be marked by prison theory in both newer and older context. For older theory Erving Goffman is involved both with this perspective on the total institution and his perspective on adaptation strategies. For newer character perspectives from Ben Crewe is included, where both his theory on the strategies in prison and pains of imprisonment is involved.

The master thesis uses Grounded Theory as a method to study the subject. The work with Grounded Theory results in an open approach to interviews. Theory, analysis strategy and the purpose of Grounded Theory are to be theory generating. To clarify some other dynamics that cannot be traced in interviews observation have been conducted.

The analysis examines how the conditions are for remand prisoners, which strategies they use to survive their situation in custody, relations between staff and detainees and relations inmates in between. In addition the analysis also examines which consequences the custody has for both the inmates and their relatives. Based on the theoretical perspectives the analysis also defines which type of inmates the informants are.

The master thesis concludes that the remand prisoners experiencing a diverse daily life and that the remand prisoner's behavior changes during the custody period. Furthermore it concludes that the experience of the custody period is conditioned by how the remand prisoner's behavior changes. Additionally the master thesis also concludes that deprivation, loss of autonomy and economic consequences influences the custody and ultimately affect the experience of the custody period. It can also be concluded that the work is one of the common denominators, which makes the experience and the handling of the custody situation easier. This is because the work is considered to be a way to abstract from the remand prisoners' cases pending. In addition, it can be concluded that the remand prisoner's uses the strategies that Goffman and Crewe set, but that there is also a tendency to select one or more survival strategies to cope with the custody period.

Likewise the thesis presents some trends and patterns for which people choose certain strategies. Furthermore, that young people often choose to maintain a facade as a form of survival and adapta-

tion strategy, and that persons who have not had a large circle of friends outside prison often choose a withdrawal strategy to survive time in prison. In addition that adaptation and survival strategies may also be linked to the crime and crime nature, since it was clear that the sex offenders had both chosen the same strategy.

Forord

I arbejdet med dette speciale har der været mange vigtige personer for mig. Først vil jeg starte med at takke de informanter, som har været villige til at stille op til interviews og fortælle om deres hverdag som varetægtsfængslet. Herudover skal der også lyde et tak til de fire arresthuse, som har været søde og åbnet dørene for mig. Tak til fængselsbetjentene og arrestforvarerne for god behandling.

Der skal også lyde en stor tak til de mennesker, jeg har mødt på min vej som praktikant hos Kriminalforsorgen i Frihed-afdelingen i Midt- og Vestjylland. Jeg er meget taknemmelig for den viden, I har givet mig samt muligheden for at skabe dette speciale. Alma har især været en af de betydningsfulde personer, som skal have et stort tak; både for at lette adgangen til informanterne, men også for at have en stor interesse i dette speciale.

Herudover skal der også lyde en tak til min vejleder Peter Scharff Smith for god vejledning og kritiske kommentarer. Det har været en lærerig proces, hvor han har været en stor del af at udvide min horisont omkring varetægtsfængsling.

Slutteligt skal den største tak lyde til min familie og kæreste. Jeg vil gerne takke for den store støtte samt vejledning, som I har givet mig i forbindelse med udarbejdelsen af dette speciale. Tak, fordi I har lyttet til utallige timer om varetægtsarrestanter og for at holde humøret højt. Tak til far, Lykke og Frederik for gennemlæsning, vejledning og gode diskussioner, som har gjort specialet til det, jeg ønsker. Tak til mor for at inddrage gode teoretiske vinkler på mit emne samt et tak til hende og Theis for at skabe godt humør og en god stemning. Tak til Camilla for at bruge meget af sin tid, trods eget speciale, til at hjælpe en ven i nød. Endnu et stort tak til Frederik for at holde mig ud under hele specialeskrivningen og støtte mig, når jeg havde brug for det. Uden jer var dette speciale ikke blevet afleveret rettidigt og med smilet i behold.

Indholdsfortegnelse

Abstract

Forord

Indledning

Forskningsoversigt

Problemformulering

Metode

Grounded Theory

Kvalitativ metode

Valg af informanter

Etiske overvejelser

Videnskabsteori

Socialkonstruktivisme

Teori

Erving Goffman – Total institution

Erving Goffman – Tilpasningsstrategier

Ben Crewe – Typologi

Ben Crewe – Pains of imprisonment

Analyse

Forholdene i varetægt

Håndteringsstrategier

Relationen til de ansatte og de andre indsatte

Konsekvenser og belastninger ved varetægt

Diskussion

Konklusion

Refleksioner

Verificering

Litteraturliste

1

2

7

8

8

10

13

13

16

16

19

19

21

22

24

26

26

33

43

51

59

61

63

64

66

Indledning

Varetægtsfængsling er ofte brugt i Danmark og indbefatter, at pågældende frihedsberøves og indsættes i varetægt, hvis forbrydelsen, som den pågældende er sigtet for, er af hvis grovhed. Dermed repræsenterer de varetægtsfængslede den gruppe, som begår alvorligere kriminalitet (Adamsen, 2013, s. 51). I en statistik lavet af Danmarks Statistik ses det, at der i år 2014 dagligt har været et gennemsnitligt belæg på arresthusene på 1136 personer, hvoraf cirka 1081 personer var mænd, og cirka 55 personer var kvinder (Danmarks Statistk, 2015, s. 161). Varetægtsfængslinger er et omdiskuteret emne, da Danmark har anvendt lange varetægtsfængslinger, hvilket er et emne som Institut for Menneskerettigheder især deltager i. De lange varetægtsfængslinger har i år 2015 især været et stort fokus både hos Institut for Menneskerettigheder og for medierne. Rigsadvokaten Ole Hasselgaard præciserer, at lange varetægtsfængslinger dækker over varetægtsfængslinger, som varer længere end tre måneder inden dom i første instans (Hasselgaard, 2015, s. 1). Jonas Christoffersen, som er direktør på Institut for Menneskerettigheder, udtalte i marts 2015, at Danmarks brug af lange varetægtsfængslinger er et alvorlig problem og henviser til den seneste rapport fra Rigsadvokaten. (Skærbæk, 2015). Som det ses i tabel 1, viser opgørelsen fra Rigsadvokaten, at der i år 2014 samlet set var 5.006 varetægtsfængslinger i Danmark. Der ses ydermere, at der er sket et forholdsvis stort fald fra år 2013 til år 2014 i antallet af varetægtsfængslinger svarende til 10,2 % point, hvilket er en central faktor i diskussionen om lange varetægtsfængslinger i Danmark.

Tabel 1

År	Samlet antal varetægtsfængslinger	Antal langvarige varetægtsfængslinger	Andel langvarige varetægtsfængslinger	Gennemsnitlig varighed af langvarige varetægtsfængslinger
2013	5.574	1.489	26,7%	6,1 måneder
2014	5.006	1.385	27,7%	5,9 måneder

Tabel 1 viser i venstre side en årrække fra år 2013 til år 2014. Tabellen viser det samlede antal, andel og varighed af langvarige varetægtsfængslinger over en årrække fra år 2013 til år 2014.

Den gennemsnitlige varighed for de lange varetægtsfængslinger var i år 2014 på 5,9 måneder, hvilket er ensbetydende med, at de varetægtsfængslede i gennemsnittet har været frihedsberøvet i knap seks måneder. (Hasselgaard, 2015).

Det er vurderet, at for at opnå en større forståelse af varetægtsfængsling og dets indflydelse, er det centralt at fremstille tidligere undersøgelser på området.

Forskningsoversigt

Udvælgelsen af litteratur om varetægtsfængsling er foretaget ud fra, at undersøgelserne skal omhandle varetægtsfængsling både nationalt og internationalt. Dette er gjort, da de danske undersøgelses resultater og metoder kan give en forståelse af hvordan varetægtsfængsling i Danmark før er blevet undersøgt, og de internationale skal give et bredere teoretisk og empirisk billede af varetægt. Dog skal der påpeges, at størstedelen af publikationerne, som er udvalgt, ikke har varetægtsfængsling som det primære fokus, men blot som et mindre tillæg.

I år 1972 er der foretaget en undersøgelse af Vestre Fængsel omhandlende trivsel hos de indsatte og personalet i fem udvalgte arresthuse. Initiativet til denne undersøgelse er taget af den tidligere fængselsdirektør og tidligere ombudsmand, Lars Nordskov Nielsen. Undersøgelsen blev ledet af cand. Psych. John Rosenstock og andet personale såsom socialrådgivere, psykologer samt andre forskere med baggrunde i sociologi og statskundskab. (Petersen, Dall, Nielsen, Rosenstock, & Truelsen, 1972, s. 3-4).

Undersøgelsen har fokus på trivsel og tilfredshed hos fangerne, de varetægtsfængslede oplevelse af fængslingen, trivsel hos personalet, de sociale roller og normer i Vestre Fængsel samt en lang række andre fokuspunkter. Da dette speciale har fokus på varetægtsfængsling, er det centralt at nævne undersøgelsens resultat vedrørende dette punkt. Undersøgelsen påpeger, at ét af de problematikker, som den varetægtsfængslede har, er, at det er svært at få tiden til at gå (Petersen, Dall, Nielsen, Rosenstock, & Truelsen, 1972, s. 142). I forbindelse med relationen til de pårørende var der især fire tilbagevendende emneområder, som de varetægtsfængslede ofte påpegede: Forholdet til konen eller kæresten, familiens økonomiske situation, besøgsordning og brevcensuren. Generelt blev det gjort gældende, at det var familien, som de varetægtsfængslede kategoriserede som værende dem, varetægtsfængslingen gik hårdest ud over. Dette gjaldt både med hensyn til den økonomiske situation og det psykiske pres, som familien stod med. Derudover var mange af de varetægtsfængslede også bange for, at forholdet til kæresten eller konen ville bryde. Besøgsordningen blev kritiseret væsentlig af de fleste varetægtsfængslede på grund af den korte besøgstid og den trykkede stemning, hvor en fængselsbetjent enten skulle være i lokalet eller stå ved kighullet i døren. Herved følte de varetægtsfængslede, at de ikke kunne tale frit. Angående brevcensuren følte den varetægtsfængslede, at det hindrede dem at skrive følelsesmæssigt, da politiet skulle gennemgå breve. I forbindelse

hermed påpegede de også, at de havde en formodning om, at politiet ikke respekterede det personlige aspekt i deres breve. (Petersen, Dall, Nielsen, Rosenstock, & Truelsen, 1972, s. 140-141). Denne undersøgelse er af ældre karakter, men medbringes i dette speciale for at illustrere, at der ikke har været en lignende undersøgelse siden år 1972, og at de forhold, som de varetægtsfængslede påpeger som værende aktuelle, stadig kan være problematiske for nutidens varetægtsfængslede.

Siden undersøgelsen fra år 1972 har der ikke været meget konkret forskning på varetægtsfængslede; dog er der skrevet en stor mængde af fængsels sociologi, som dette afsnit vil konkretisere. Følgende undersøgelser har ikke haft varetægtsfængsling som det primære fokus, men blot som en del af disse.

Et af de nyere studier inden for dansk fængsels sociologi er en bog af Linda Kjær Minke, der er en revideret version af hendes ph.d.-afhandling *Fængslets indre liv*. Minke sætter fokus på begrebet prisonisering og har undersøgt, hvorledes prisonisering kan sættes i relief til Vridsløselille fængsel. (Minke, 2012, s. 11). Minke påpeger i sin undersøgelse, at der findes et "os-dem", som udtrykkes gennem imaginært afgrænsede områder til "betjentland" og "fangeland", der kan tolkes som et udtryk for modkulturer. Herudover finder Minke også, at fængselskulturen er en kompleks størrelse, og at der ikke kan være tale om en homogen fængselskultur, da der i Vridsløselille er tale om forskellige afsnit i fængslet, som har hver sin kultur. (Minke, 2012, s. 282) Ydermere viste Minkes undersøgelse også, at de indsatte indtager forskellige roller; både formelle og uformelle. Den uformelle rolle er primært opdragelse og vejledning af nye indsatte. Dermed ses det tydeligt, at de indsatte socialiseres til fængselskulturen ved hjælp af de andre medindsatte, hvilket primært skyldes, at modtagelsen af indsatte anses som værende er mangelfuld. (Minke, 2012, s. 283). Minke havde et mindre fokus på varetægtsfængslingen, men hendes undersøgelser har dog vist nogle interessante resultater om frihedsberøvelsen. Minke beskriver, at flere indsatte beskrev deres varetægtsfængsling som den værste periode følelsesmæssigt, idet de blev chokeret over at blive frataget deres normale hverdag. Flere indsatte tilkendegav tilmed, at de havde haft selvmordstanker, hvoraf én indsat havde haft oplevelsen af, at han mistede alt og ikke orkede at leve mere. (Minke, 2012, s. 227-228).

Et andet nutidigt dansk bidrag til fængsels sociologien er Peter Scharff Smiths og Janne Jakobsens bog omkring børn af fængslede. I denne bog skriver Smith og Jakobsen et afsnit om varetægtsfængsling som en overgangsfase. I dette kapitel beskriver de, hvorledes forholdene er anderledes for

børnene, når forældrene er i varetægt eller afsoner dom. Som det er skrevet tidligere, påpeger Minkes, at varetægtsfængslingen er den sværeste periode for den pågældende – Smith og Jakobsen angiver ligeledes i dette kapitel, at varetægtsfængslingen også er den sværeste periode for familien udenfor. Dette skyldes, at de står i en ny og ukendt situation, hvor de ofte skal leve for én indtægt. Udover den ukendte situation, illustrerer bogen også, hvor væsentlige de økonomiske problemer er hos de efterladte familier. Dette økonomiske pres påvirker ikke blot den efterladte forælder, men også børnene, påpeger Smith og Jakobsen. Forfatteren beskriver yderligere, at der er ikke meget information til de pårørende i forbindelse med varetægtsfængsling, hverken om sagen eller om den økonomiske støtte. Ydermere er der heller ikke meget information om, hvorledes den ene forælder kan takle situationen med børnene i forhold til at være alene-forældre, fremhæver Smith og Jakobsen. (Smith & Jakobsen, 2010, s. 114-115). Smith og Jakobsen beretter også om de særlige omstændigheder, som vedrører besøg under varetægt, hvor den indsatte kan være underlagt brev- og besøgskontrol hvilket kan besværliggøre kontakten mellem barn og den indespærrede forælder (Smith & Jakobsen, 2010, s. 119).

Herudover har Annette Olesen skrevet en ph.d., der i år 2013 blev udgivet som bog: *Løsladt og gældssat*. I denne bog har Annette Olesen sit fokus på de flergangsdømte, og hvordan de oplever love og regler i forbindelse med deres løsladelsesproces. Olesen har valgt at opdele sin undersøgelse i tidsfaser som består af; tiden før og under varetægtsfængsling, tiden i fængsel, tiden umiddelbart før løsladelsen, tiden umiddelbart efter løsladelsen og tiden efter løsladelsen. (Olesen, 2013, s. 18-19). Ud fra disse tidsfaser er det i nærværende speciale relevant at se nærmere på Annettes Olesens resultater for tiden før og under varetægtsfængslingen. Ligesom Minkes informanter, har Anette Olesens informanter tilsvarende fortalt, at tiden i varetægt opleves som den værste tid og den strengeste ”straf”. Olesen skriver, at flere har oplevet at miste job eller læreplads under varetægt og samtidig været frustrerede over at være underlagt brev- og besøgskontrol. Samtidig beskriver Olesen også, hvorledes hendes informanter oplever deres første varetægtsfængsling som en pludselig og uforberedt situation, der ikke efterlader de varetægtsfængslede megen tid til at gennemtænke den nye livsform, som både de selv og deres familier står under. (Olesen, 2013, s. 112). Olesen sætter tilmed også fokus på de varetægtsfængslede bekymringer og spekulationer vedrørende deres og partners økonomi samt andre forhold. Olesen påpeger tanker hos de varetægtsfængslede som; deres børn med én forældre, truende gældsposter, fyringer, uafsluttede skoleforløb,

vennernes, familiens og lokalbefolkningens reaktioner samt mediernes dækning af den pågældende sag. (Olesen, 2013, s. 113).

Kriminalforsorgen udarbejder rapporter og statistikker, såsom klientundersøgelser og brugerundersøgelser, der er relevante for en undersøgelse som denne. I 2013 påbegyndte Kriminalforsorgen en årlig brugerundersøgelse, der har til hensigt at undersøge de indsatte holdninger i fængsler og arresthuse. Følgende vil være en beskrivelse af brugerundersøgelsen fra år 2014, og de væsentligste resultater heraf. Brugerundersøgelsen viste, at 62% alt i alt er meget tilfredse eller tilfredse med forholdene i det arresthus, de sidder i, hvorimod der er 33% af de indsatte, som er utilfredse eller meget utilfredse. (Lindstad, 2015, s. 53). Brugerundersøgelsen fokuserer også på relationen mellem de indsatte, hvor de bliver spurgt til, hvorvidt de får hjælp fra de medindsatte, når de har brug for det. Her svarer 70%, at det gør de i høj eller nogen grad (Lindstad, 2015, s. 38). Undersøgelsen viser også, at 77% er tilfredse eller meget tilfredse med fængselsbetjentene i deres institution, hvorimod næsten hver femte er utilfreds eller meget utilfreds med de fængselsbetjente, som er på institutionen (Lindstad, 2015, s. 33). Disse tal kan muligvis forklares med, at det er fængselsbetjentene, som udleverer og indsamler spørgeskemaerne, hvorfor nogle varetægtsfængslede kan frygte, at fængselsbetjentene vil se svarene. Brugerundersøgelsen viser tilmed, at 71% er tilfredse med måden, fængselsbetjentene snakker til de indsatte på, men at hver fjerde indsat ikke er tilfreds. Derudover synes 78%, at de i højgrad eller nogen grad er tilfreds med kontakten til fængselsbetjentene. (Lindstad, 2015, s. 31).

I år 2011 udgav Thomas Ugelvik sin bog *Fangernes Friheter*, der er en revideret version af sin doktorafhandling og bygger på etnografisk feltarbejde i varetægtsafdelingen i Oslo Fængsel.

Thomas Ugelvik vender hele perspektivet på varetægtsfængsling og sætter fokus på, hvordan deres friheder er frem for, hvilke begrænsninger varetægtsarrestanter har. Ugelvik fremstiller fem forskellige teknikker, som de indsatte benytter for at demonstrere, at der findes klare linjer for den magt, som udøves i Oslo fængsel. Den første frihedsteknik er fangernes positionering af sig selv. De etablerer tvivl om forståelsen af sig selv som 'fanger' og beskriver, at dommere og advokater er naive og korrupte, at politiet anvender moralsk tvivlsomme metoder, samt at fængselsbetjentene er de, som ikke kunne blive politibetjente og derfor har et kedeligt og trist liv. De indsatte distancerer sig selv fra de andre medindsatte og anser ikke sig selv som værende ligesom de andre fanger (Rye, 2012, s. 196). Den anden teknik, som fangerne anvender for at opnå frihed, er at skabe et rum ud af

cellen. Fangerne personaliserer det med familiebilleder for at skabe en forestilling af et hjem. Ugelvik pointerer, at det samme sker, når fangen får besøg og tilbyder gæsten den bedste plads på cellen. Den tredje frihedsteknik, som fangerne anvender, er tilknyttet institutionens kost, hvor udgangspunktet er, at samtlige indsatte får det samme at drikke og spise, hvorfor fangerne bruger en stor mængde tid på at personalisere deres mad også. Dette gøres med dressinger, krydderier og indkøb ved købmanden. Herudover påpeger Ugelvik også kreativiteten hos fangerne, som har lært at lave meget mad på cellen udelukkende med de få genstande, som de må få udleveret og have på cellen. Ugelvik pointerer, at dette gøres fra fangernes side for at generobre deres herredømme over deres egen personlighed (Rye, 2012, s. 196-197). Den fjerde teknik til at opnå mere frihed fra fangernes side omhandler kroppen. Fangerne skaber frihed ved at vide, at de altid kan flygte fra fængslet, og Ugelvik påpeger, at fangerne har en forståelse af, at det at virkelig *ville* har samme effekt som en reel flugt. Dermed skaber fangerne sig frihed ved selv at *vælge* at være i fængsel. Den femte teknik, som Ugelvik påpeger, er knyttet til fangernes moralske positionering overfor andre. Udgangspunktet for deres varetægtsfængsling skyldes, at samfundet formoder, at de har begået en kriminel handling og dermed får de en moralsk nedværdigende position i samfundet. Ugelvik viser gennem denne teknik, at fangerne omskriver denne positionering og prøver at fremstå som overlegne aktører og påpeger, at de er gode fædre, ærlige kriminelle og på ingen måde voldsmænd eller stikkere. (Rye, 2012, s. 197).

Thomas Ugelvik har stort fokus på fangernes selvbillede og deres identitetsproces, hvilket gør det til et spændende og yderst brugbart materiale i dette speciale.

Noget af de nyeste litteratur på varetægtsfængslets området er Martin Schönsteichs bidrag med bogen *Presumption of Guilt*. I denne bog beskriver Schönsteich både varetægtsfængsling i andre lande, klientellet i arresthusene, konsekvenserne og effekten, loven bag samt det at begrænse brugen af varetægtsfængsling. (Schönsteich, 2014, s. 1). Schönsteichs bog beskriver detaljeret, hvorledes varetægtsfængsling fylder en stor del af indsattes verden over. Han påpeger i denne forbindelse, at en tredjedel af alle indsatte er varetægtsfængslede. Som de danske undersøgelser og bøger fremhæver, har de varetægtsfængslede det oftest hårdere end de dømte fanger og påpeger ligeledes psykiske, mentale og økonomiske konsekvenser. (Schönsteich, 2014, s. 58).

Som påvist findes der ikke megen litteratur omkring varetægtsfængsling, og det litteratur, som findes, har haft et andet fokus end nærværende speciale har. Dette fokus vil blive præciseret nærmere i de følgende afsnit, hvortil problemformulering og operationalisering bliver præsenteret.

Problemformulering

Ud fra tidligere afsnit illustreres det tydeligt, hvor sparsomt publikationerne er for emnet varetægtsfængsling, men det ses yderligere også, hvorledes varetægtsfængsling får mere fokus. Som de førnævnte publikationer fremhæver, er varetægtsfængsling en af de hårdeste frihedsberøvelser i Danmark (Smith & Jakobsen, 2016, s. 91). Specialets udgangspunkt har dermed været at kunne bidrage til forskningen indenfor varetægtsfængsling, som - ud fra forskningsoversigten - har nogle mangler. Det kan dog antages, at de mønstre og tematikker, som de førnævnte publikationer udpeger, kan genfindes i dette speciale, men dette speciale adskiller sig ved at bidrage med et anderledes blik på emnet varetægtsfængsling. Tidligere publikationer henviser oftest til makro-niveau, hvor dette speciale skal bidrage med et perspektiv på mikro-niveau, som endnu ikke er klart afdækket.

Dette speciale vil udforske, hvorledes varetægtsfængslingen opleves med fokus på de førstegangssindsatte i et arresthus. Som Smith og Jakobsen påpeger, er:

”Støtte og hjælp (...) ganske begrænset, selvom varetægtsfængslede er en gruppe indsatte, som alt andet lige er underlagt et særligt stort pres. Det gør sig ikke mindst gældende for dem, som bliver varetægtsfængslet for første gang og skal lære at navigere i et vanskeligt og til tider meget barskt miljø.” (Smith & Jakobsen, 2016, s. 91).

Ud fra følgende indledning vil problemformuleringen lyde således:

Hvordan opleves og håndteres varetægtsfængslingen af førstegangssindsatte?

Med denne problemformulering er formålet at få indsigt i de varetægtsfængslede oplevede hverdagsliv med udgangspunkt i, hvorledes de oplever det at være frihedsberøvet. Tilmed vil dette speciale også undersøge, hvordan de førstegangssindsatte håndterer deres nye situation, og hvilke strategier de anvender for at tilpasse sig og overleve.

Metode

Dette afsnit vil omhandle en redegørelse af de forskningsteknikker, som specialet har taget udgangspunkt i. Afsnittet vil omhandle den kvalitative metode, der er anvendt, samt den grundlæggende og styrende metode for specialet, Grounded Theory.

Grounded Theory

Grounded Theorys ophavsmænd er Barney Glaser og Anselm Strauss. De udviklede denne tilgang i forbindelse med feltstudier af sygehuspersonalets håndtering af døende patienter. (Kristiansen, 2002, s. 37). Grounded Theory er en af de muligheder en forsker har, når der arbejdes med kvalitative data, som - trods sit navn – ikke skal anses som en teori, men som en kvalitativ metodologisk tilgang (Jacobsen, 2002, s. 77-78). Grounded Theorys formål er at skabe teori ud fra empirisk data og kaldes af den danske sociolog Michael Hviid Jacobsen for grundfæstet teori. Jacobsen argumenterer for, at en sådan teori skal anses som værende en særlig teori, der bliver formet og forfinet af forskerens viden og erfaringer på baggrund af det empiriske data. Dermed kan Grounded Theory, eller grundfæstet teori, anses som en radikal induktiv tilgang, hvor forskeren skaber begreber ud fra empiriske undersøgelser for dernæst at skabe en sammenhængende teori. (Jacobsen, 2002, s. 78). Grounded Theory ønsker at få indsigt i *the lived experience* af undersøgelsens subjekter og ligeledes, hvordan deres erfaringer har været medskabende til at forme deres virkelighed, hvilket har været grundlaget for, at benytte sig af denne metode. Denne forståelse kan sættes i relief med den socialkonstruktivistiske position, som henholder sig til, at virkeligheden er konstrueret ud fra kategorier og begreber, der er skabt af mennesker for at kunne forstå og forholde sig til den verden og virkelighed, de lever i. Dermed bliver det centrale, hvad folk tænker, og hvordan de handler. (Jacobsen, 2002, s. 84).

Arbejdet med Grounded Theory

Arbejdet med Grounded Theory kan minde om et puslespil, hvor brikkerne langsomt bliver lagt og afsluttes som et færdigt billede efter en langsommelig proces (Jacobsen, 2002, s. 78). Det er på dette punkt, at Grounded Theory adskiller sig fra de øvrige centrale metodologier. Grounded Theory skiller sig ud ved, at data primært er indsamlet fra en direkte kontakt med praksis og virkeligheden, og at forskeren er mere fokuseret på de samfundsmæssige processer frem for statiske perspektiver. Dermed er det valgt, at nærværende speciale primært skal tage udgangspunkt i interviews, men også med inddragelse af observation, således der forekommer en direkte kontakt til den praksis, der un-

dersøges. Derudover vil forskeren i arbejdet med denne metodologi konstant skulle sammenligne forskellige dele af datamateriale og være bevidst om, at det fremvoksende teori til enhver tid i forløbet kan revideres. Dermed vil arbejdet med Grounded Theory være en konstant cirkulær analyseproces, som ikke på forhånd er givet. (Jacobsen, 2002, s. 82). Dette vil komme til udtryk i interviewguidene, som er blevet revideret løbende i interviewprocessen (Jf. Bilag 2-5). Med denne cirkulære analyseproces er det også givet, at teorien ikke er valgt på forhånd, men er emergent, og vokser frem og bliver grundfæstet ud fra de data, der indsamles fra virkeligheden, og den information, som forskeren får indsamlet. Dermed skal teorien forefindes i relationen mellem forsker og virkelighed og vil fremtræde både gennem det empiriske datagrundlag og en teoretisk forståelse. (Jacobsen, 2002, s. 78). Teorien kan først skabes, når der er sket en *teoretisk mætning* på baggrund af en del metodiske og analytiske processer. Den teoretiske mætning sker når ”... *ord og handlinger i ens datamateriale begynder at forekomme én bekendte og genkendelige, så er man efterhånden ved at tilnærme sig en tilfredsstillende grad af mætning.*” (Jacobsen, 2002, s. 83). Denne teoretiske mætning er dermed fundamentet til en mere fyldestgørende beskrivelse af den undersøgte virkelighed. Grounded Theory skaber en sammenhæng mellem teoriudvikling og empirisk data fremfor at verificere en allerede eksisterende teori, hvorfor Grounded Theorys fornemmeste opgave er at bidrage med ny viden til videnskaben fremfor at efterprøve eksisterende teori. (Jacobsen, 2002, s. 83). Dette medfører, at teorien først er vokset frem efter det empiriske datamateriale er indsamlet, og den teoretiske mætning er først sluttet, efter der ikke har været behov for flere teoretiske perspektiver.

Gennem arbejdet med Grounded Theory hentes der også teoretisk forståelse fra sekundære data udarbejdet af andre forskere for at opnå en *teoretisk sampling*. Den teoretiske sampling skal hjælpe til at understøtte forskerens egne kategorier og begreber; også ved at tilføje nye egenskaber til dem. Gennem det sekundære data vil forskerens egne begreber enten møde modstand eller støtte, hvilket er en væsentlig del af den vedvarende proces i Grounded Theory for netop at raffinere og filtrere forskerens datamateriale. Det er i denne teoretiske sampling, at Grounded Theorys validitet og reliabilitet forefindes. (Jacobsen, 2002, s. 88). Således er det fundet centralt at opstille forskningsoversigten, da disse teoretiske perspektiver og tidligere undersøgelser, i samspil med den opstillede teori, vil støtte op omkring specialets resultater for at skabe en valid undersøgelse. Validiteten og reliabiliteten vil blive behandlet i et særskilt afsnit slutteligt i dette speciale (Jf. *Verificering*).

Kvalitativ metode

I dette speciale er der valgt at tage udgangspunkt i kvalitativ metode. Dette skyldes, at den kvalitative forsker er interesseret i det unikke og den særlige mening, som mennesker tilskriver egne holdninger og handlinger, for dernæst at forsøge at afdække den sociale virkelighed gennem nærkontakt med disse mennesker (Antoft, Jacobsen, Jørgensen, & Kristiansen, 2012, s. 13). Dette speciale ønsker at undersøge, hvorledes de varetægtsfængslede oplever og håndterer deres tid i arresthusene med fokus på et stresset varetægtsperiode.

Som kvalitativ forsker ligger interessen i at forstå verden ud fra det observerede og de interviewedes perspektiv. Dette er dog ikke ensbetydende med, at der i den videnskabelige arbejdsproces ses bort fra deres hverdagsviden og erfaringer, men at dette gøres med respekt for, hvad de fortæller, og hvad de har oplevet. Essensen i det kvalitative arbejde er at få en dybde, en nøjagtighed og en mætning, som kan generaliseres ud på en gruppe af mennesker til trods for, at et kvalitativt studie kan være begrænset og sporadisk. (Antoft, Jacobsen, Jørgensen, & Kristiansen, 2012, s. 13).

En vigtig pointe i arbejdet med kvalitativ metode er, at for at det er muligt at studere det menneskelige, må forskeren også erkende, at denne også er en del af det felt, der undersøges, og den dialog, der opstår i feltet (Antoft, Jacobsen, Jørgensen, & Kristiansen, 2012, s. 14). Dette speciale har til formål at anvende den kvalitative metode til at lade teoretisk viden opstå fra det empiriske data og på denne måde højne vidensniveauet indenfor fængsels sociologien. Det kvalitative perspektiv vil i dette speciale være interviews og observationer.

Interview

Gennem inspiration fra tidligere undersøgelser og bøger er der dannet tematikker for en interviewguide, som undervejs kan ændres afhængigt af, hvad informanterne beretter om. I dette speciale er det valgt at have en meget åben tilgang til interviewet qua Grounded Theory, hvor tilgangen er præget af en konstant udvikling og åbenhed (Jf. *Bilag 2-5*). Dermed vil interviewguiden have åbne og beskrivende spørgsmål; dog vil der kunne forefindes spørgsmål, som jeg antager at skulle have svar på, og som kan være relateret til fakta. I interviewguiden er det valgt at lægge fokus på de følelsesmæssige forhold under varetægten samt de relationer, der opbygges under varetægten. Herudover har straffens oplevede virkninger også stor betydning, da det på baggrund af eksisterende forskning antages, at der forefindes personlige konsekvenser af at sidde varetægtsfængslet, hvorfor interviewguiden også vil have fokus på dette perspektiv. Jeg finder det centralt at spørge om datoen for deres varetægtsfængsling, således informanternes tid i varetægt kan dokumenteres. Det er ligeledes cen-

tralt at spørge om, hvorvidt det er den første arrest de sidder i, eller om de har været i andre arrester i forbindelse med denne varetægtsfængsling, da der kan være forskellige kulturer eller oplevelser, som jeg som forsker skal tage højde for i selve interviewene og analysen af disse. Det har været vigtigt i nærværende speciale at gøre sig nogle tanker om, hvad der særligt er vigtigt at spørge de udvalgte førstegangsydvalgte om, hvorfor nogle spørgsmål vil omhandle, hvorledes det er at blive revet ud af en hverdag. Dette ses blandt andet i tema 2, som spørger ind til anholdelsen, der netop skal skildre, hvorledes kontakten til politiet har været under anholdelsen, samt hvorledes informanten har håndteret at blive anholdt og frataget sin frihed. Ydermere har spørgsmål om familiens og omgivelsernes følelser og tanker været centrale at undersøge, da det også har en påvirkning på dem, at deres familiemedlem eller ven er isoleret fra dem. Det er valgt at foretage interviews i arresthusenes besøgsrum, hvilket skyldes, at der ikke var et ønske om at sidde på deres celler, hvor de har adgang til rygning. Af erfaringer og viden fra de indsatte er cellerne yderligere ikke lydtætte. På baggrund heraf anvendes arresthusenes besøgsrum for netop at skabe en stemning for interviewet, hvor informanterne skal føle, at de har frit lejde til at sige, hvad de mener og føler. Foruden rammerne for interviewet er det valgt, at inden iPhonen starter med at optage, underskriver informanterne en samtykkeerklæring, som indebærer, at de er anonyme, kan stoppe interviewet og at interviewet optages. Herefter startes iPhonen med at optage, hvorefter informanten får forklaret, hvad formålet med interviewet er, og hvorvidt de har spørgsmål, inden interviewet starter. Dette speciale har benyttet sig af at transskribere interviewene, men udelukkende de dele som er direkte brugbare for specialet og dets analyse. De andre dele vil blive refereret i grov stil og blot være en opsummering af, hvad der bliver sagt i disse dele.

Observation

I dette speciale tages der ydermere udgangspunkt i metoden observation. Dette er valgt som et supplement til interviewindsamlingen for at opnå en dybere og mere klar forståelse af den verden og de sociale processer, som dette speciale udforsker.

Observation som metode kan medvirke til generering af data om nonverbal adfærd, og der findes forskellige tilgange og former for observationsstudier (Kristiansen & Krogstrup, 2012, s. 45).

Der hersker flere forskellige tilgange til observationsstudiet, der kan skildres som observationsstudiets typologi, hvilket ses i Tabel 2 (Kristiansen & Krogstrup, 2012, s. 48).

Tabel 2

		Grad af struktur i databehandling	
		Struktureret	Ustruktureret
Grad af struktur i det observerede felt	Kunstige omgivelser	I Struktureret Laboratorieforsøg	II Ustruktureret laboratorieforsøg
	Naturlige omgivelser	III Struktureret observation	IV Ustruktureret observation

Tabel 2 viser observationsstudiets typologier, som er opdelt efter graden af struktur i det observerede felt samt graden af struktur i databehandlingen.

Dette speciale tager udgangspunkt i felt IV 'ustruktureret observation', da det gør det muligt at observere i naturlige omgivelser, hvor individerne observeres som subjekter. Denne form for observationsstudie har til formål at observere, hvorledes forskellige typer af hændelser og sociale handlinger udspringer gennem en begrænset tidsperiode. Dette er centralt, da der udelukkende er mulighed for at observere i en begrænset tidsperiode grundet specialeprocessens længde. (Kristiansen & Krogstrup, 2012, s. 57-60).

I observationsstudiet skelnes der ydermere mellem observation uden deltagelse, hvor de observerede aktører skal udforskes ude fra, og observation med deltagelse, som dette speciale anvender, som indebærer, at de observerede aktører og forskeren indgår i interaktion med hinanden, og hvor forskeren deltager som en aktiv spiller i det sociale felt, som studeres. Dette er valgt, fordi de indsatte allerede har et kendskab til mig, og det anses som værende mest givende, hvis der interageres med de indsatte. Under observation med deltagelse skelnes der yderligere mellem total deltagelse og partiel deltagelse. I den totale deltagelse i observationsstudiet opholder forskeren sig i en længere periode i det felt, som undersøges, hvor den partielle observatør kun overværer en del af aktiviteterne og hændelserne, som udspiller sig i den sociale kontekst, der undersøges. I nærværende speciale anvendes partiel observation på baggrund af dette speciales metodologi samt de begrænsede muligheder i arresthuset. Observationen i arresthusene vil være begrænset, idet de varetægtsfængslede

kan være indespærret i 23 timer af dagen, hvilket kan efterlade én enkelt time om dagen til at observere deres ageren og adfærd i. Med dette udgangspunkt er det valgt, at observationen vil ske, når de indsatte interagerer med betjentene, socialrådgiveren fra Kriminalforsorgen i Frihed og de andre indsatte under afhentning af måltider. Observationen vil tilmed også ske under besøgene hos de indsatte i deres egne celler. (Kristiansen & Krogstrup, 2012, s. 54).

Valg af informanter

Udvælgelsen af informanter har været baseret ud fra afgrænsningen af, at informanter skal være førstegangssindsatte i et arresthus, og at disse ikke før må være straffet med en fængselsstraf. Dette skyldes, at specialet ønsker at undersøge, hvorledes de personer, som ikke har oplevet et brud med hverdagslivet, håndterer og oplever den nye og anderledes situation, som de kommer i, når de bliver varetægtsfængslet. Foruden dette kan det presse de indsatte, at der ikke er kontakt til omverdenen, som de ellers er vant til, hvilket kan gøre varetægtsfængslingen mere frustrerende. I nærværende speciale er det vigtigt at holde sig for øje, at informanterne er forskellige steder både psykisk, følelsesmæssigt og tidsmæssigt. Det kan antages, at de, som har været der i en kortere periode, er præget på en anderledes måde end de, som har været varetægtsfængslet over en længere periode. Ydermere kan det antages, at de varetægtsfængslede gennemgår forskellige faser, hvorved informanterne kan forefindes i forskellige faser af varetægtsfængslingen. Ydermere er det centralt at være opmærksom på tidsfaktoren, da der, som skrevet før, kan være stor forskel på, hvorvidt den varetægtsfængslede har været indsat i en uge eller 11 måneder. Dermed er det skildret senere i dette afsnit, hvor længe de udvalgte informanter har været varetægtsfængslet.

De informanter, som jeg har udvalgt og spurgt, har alle været villige til at stille op til interview. De har meget forskelle profiler, hvilket er beskrevet i Bilag 17.

Etiske overvejelser

Det er valgt at tage højde for de etiske overvejelser allerede i en tidlig fase, og de etiske overvejelser vil tage udgangspunkt i Kvaless fremstilling af etiske overvejelser, som omfatter de fire hyppigste punkter for diskussion om etik. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 80+86).

Informeret samtykke omhandler, at informanterne bliver informeret om undersøgelsens formål, konsekvenserne heraf samt informanternes frivillighed og ret til at trække sig fra undersøgelsen. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 90). For at sikre at informanten er indforstået med sine rettigheder, er der udleveret en samtykkeerklæring inden interviewets start. Samtykkeerklæringen beskriver, at informanten har mulighed for at trække sig, ikke svare på bestemte spørgsmål, og at informanten vil

blive holdt anonym. Ydermere underskriver informanten, at nærværende speciale kan blive vist til andre parter, og at interviewet optages på forskerens iPhone. Samtykkeerklæringen indeholder også mulighed for, at informanten kan kontakte forskeren i så fald dette skulle være nødvendigt. Samtykkeerklæringen er udleveret til samtlige informanter, og samtlige informanter har underskrevet erklæringen. (Jf. *Bilag 1 - Samtykkeerklæring*).

Fortrolighed indenfor forskning indebærer, at de personlige data, som informanterne videregiver, behandles i fortrolighed, således disse data ikke afslører informantens identitet. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 91-92). I dette speciale er det valgt, at alle informanter skal være anonyme til trods for deres egen personlige mening. Dette er gjort for at beskytte informanterne selv og deres omgivelser samt åbne muligheden for, at dette speciale kan vises og bruges i andre sammenhænge end i speciales øjemed. Dette kan give konsekvenser for informanternes og forskerens relation, såfremt informanterne gerne vil krediteres for deres medvirken. Dog er det vurderet, at informanterne har været bevidste om, at deres medvirken vil blive holdt anonym.

Konsekvenser indbefatter hensynstagen til, at interviewundersøgelsen kan pådrage mulig skade på informanterne, og at risikoen for at skade informanten bør være så lille som muligt. Dette er ydermere også forbundet med, at forskeren har et ansvar for at reflektere over, at der ikke kun er konsekvenser for de medvirkende, men også for den gruppe, som informanterne repræsenterer. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 92). De konsekvenser, som bliver fremstillet af Kvale, er ikke alle genkendelige i mit arbejde med informanter og de etiske problemstillinger. Det er genkendeligt i nærværende speciale, at skade på informanterne skal være så lille som muligt, og dermed er de beskyttet af anonymitet og samtykkeerklæringen. Én af mine informanter har tilkendegivet, at han ikke behøvede at være anonym, men dette er gjort til trods for informantens udtalelse, da det kan skade informanten at give sig til kende; blandt andet ved uforudsigelige følger af denne handling.

Forskerens rolle omfatter de etiske krav, der hersker til en forsker i et undersøgelsesfelt. De etiske krav, der er til en forsker, indbefatter en streng overholdelse af den videnskabelige kvalitet af den viden, der fremlægges. Dermed er det forskerens opgave at præsentere dataene så nøjagtige og repræsentative som muligt for forskningsområdet. Forskeren skal holde sig for øje, at data bliver præsenteret uanset, hvilke relationer der hersker til feltet, og at relationerne ikke lader forskeren påvirke, da der hermed kan være risiko for, at det ikke er muligt at opretholde den professionelle afstand. Det er derfor vigtigt at gøre sig bevidst om spændingen mellem professionel distance og personlige venskaber. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 93-95).

I dette speciale har forskerens rolle især været central, da jeg før har mødt de udvalgte informanter som praktikant i KiF. Det har været vigtigt at differentiere mig fra KiF, da det ikke længere er med samme formål, jeg opererer i arresthusene. Ydermere har jeg forsøgt at skabe gode relationer til informanterne, hvorfor det er særlig vigtigt, at jeg som forsker gør mig nogle overvejelser om min rolle. Jeg har forsøgt at distancere mig ved at nedskrive præcis, hvad jeg så gennem interviewet, og hvordan mødet med informanten var til interviewet. Således er noterne nedskrevet enten før interviewet eller under interviewet for ikke at udlade noget.

Videnskabsteori

Videnskabsteorien skal anvendes til at analysere på de hverdagslivsrutiner og vaner, som de førstegangs indsatte benytter sig af med udgangspunkt i Berger og Luckmanns socialkonstruktivistiske perspektiv.

Socialkonstruktivisme

Dette videnskabsteoretiske perspektiv vil anvendes til at analysere hverdagslivets rutiner, vaner og institutioner. Formålet med nærværende speciale er at tydeliggøre, hvorledes de førstegangsindsatte oplever og håndterer varetægtsfængslingen. Her er det centralt at se på deres hverdag, rutiner og vaner, hvilket denne analyseramme skal være behjælpelig til. Den analytiske ramme vil blive inddraget i de metodiske analyser, hvortil Berger og Luckmanns dialektiske proces vil danne belæg for analysen af observationer og interviews i sammenspil med de teoretiske perspektiver.

Socialkonstruktivisme betoner, at virkeligheden i høj grad præges og formes af menneskers erkendelser af den. Det centrale for denne videnskabsteoretiske retning er, at samfundsmæssige fænomener er socialt skabt og dermed foranderlige, da de er skabt af menneskers handling. Af samme grund kan disse forandres af de selv samme mennesker og deres handlinger. (Rasborg, 2004, s. 349). Flere fænomener betragtes i dag som socialt konstrueret og gøres ofte til genstand for en socialkonstruktivistiske analyse. Eksempler herpå er blandt andet kriminalitet, identitet, kultur, miljø og sindssygdomme (Rasborg, 2004, s. 350).

Virkelighedssyn

I år 1966 udgav Berger og Luckmann bogen ”*The Social Construction of Reality*”, som omhandler, at virkeligheden er socialt konstrueret (Berger & Luckmann, 1966, s. 13). Den tilgang, som Berger og Luckmann er interesseret i og har skrevet om, opstiller en begrebslig ramme til at analysere den sociale konstruktion af hverdagslivets vaner, rutiner og institutioner (Rasborg, 2004, s. 367). Berger og Luckmann fremhæver, at det er i den daglige interaktion, der opbygges vaner, rutiner og måder at tolke egne og andres handlinger på. Denne måde at tolke egne og andres handlinger på kan klassificeres som typificering. På denne måde skabes der bestemte og gentagende handle-mønstre, som er medskabende til dannelsen af mere varige samfundsmæssige institutioner, såsom retsvæsenet, familie og statsapparatet. (Rasborg, 2004, s. 368). For at få den samfundsmæssige virkelighed konstrueret skal Berger og Luckmanns tre begreber om eksternalisering, objektivisering og internalise-

ring inddrages (Rasborg, 2004, s. 369). Denne proces skal anses som værende en dialektisk proces, hvor: *"Society is a human product. Society is an objective reality. Man is a social product."* (Berger & Luckmann, 1966, s. 79). Den dialektiske proces må dermed anses som Illustration 1 fremviser.

Illustration 1

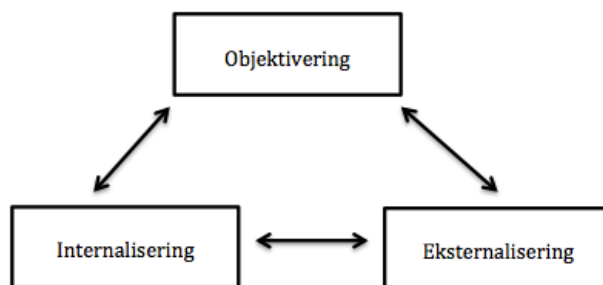

Illustration 1 viser egen tilvirkning af den dialektiske proces mellem Berger og Luckmanns tre begreber.

Begrebet objektivering, som Berger og Luckmann anvender, beskriver de således: *"Its phenomena are prearranged in patterns that seem to be independent of my apprehension of them and that impose themselves upon the latter. The reality of everyday life appears already objected, that is, constituted by an order of objects that have been designated as objects before my appearance on the scene."* (Berger & Luckmann, 1966, s. 35). Med dette menes der, at individer fødes ind i en verden, hvor de introduceres til en allerede eksisterende virkelighed (Berger & Luckmann, 1972, s. 36).

Eksternaliseringsprocessen er en proces, hvor det internaliserede bliver objektivret. Med dette menes der, at individet deler sine holdninger og synspunkter med omverdenen; herunder med samfundet og i relationer, der er skabt gennem internaliseringen. Dette betyder, at individet prøver at dele sit virkelighedsbillede med andre individer. Hvis disse individer finder dette virkelighedsbillede korrekt, eller i forvejen har samme virkelighedsbillede, bliver dette objektivret. Som Berger og Luckmann skriver: *"Human existence is, ab initio, an ongoing externalization. As man externalizes himself, he constructs the world into which he externalizes himself. In the process of externalization, he projects his own meanings into reality."* (Berger & Luckmann, 1966, s. 121-122). Dermed slipper individer aldrig eksternaliseringsprocessen, fordi den står på gennem hele livet.

Objektivering og eksternalisering er blevet beskrevet som værende processer, som fungerer afhængigt af internaliseringsprocessen. Denne internaliseringsproces beskriver Berger og Luckmann

som værende den meningsdannende proces, der sker i det enkelte individ: *"Det at man umiddelbart forstår eller tolker en objektiv begivenhed som meningsfuld, det vil sige, opfatter den som et udtryk for en andens subjektive processer, der derved bliver subjektivt meningsfuldt for mig."* (Berger & Luckmann, 1972, s. 153). For at præcisere det yderligere forklarer Berger og Luckmann, at internalisering er grundlaget for forståelse af ens medmennesker og således for opfattelsen af verden som værende meningsfuld og en social virkelighed. (Berger & Luckmann, 1972, s. 154). Internaliseringsprocessen danner ydermere grundlag for, at individer deltager i samfundets dialektik: *"Et menneske fødes imidlertid ikke som medlem af samfundet. Derfor er der rent faktisk i hvert menneskes liv en tidsfølge, i løbet af hvilken det føres frem til at deltage i den samfundsmæssige dialektik. Udgangspunktet for denne proces er internalisering."* (Berger & Luckmann, 1972, s. 153).

Disse metodiske valg og overvejelser har været medstyrende for hvilken teori dette speciale benytter sig af. Gennem den metodiske retning, Grounded Theory, er teorien først udvalgt efter det empiriske datamateriale er indsamlet. Det følgende afsnit vil dermed være en fremstilling af de valgte teorier.

Teori

Dette afsnit vil være en gennemgang af de teoretiske perspektiver, som dette speciale anvender. Grundet det metodiske valg, Grounded Theory, er teorien udvalgt efter analysetemaerne er blevet identificeret. Teorierne er ikke valgt for at blive afprøvet, men for at støtte op eller fravige fra specialets resultater. Dog skal der gøres opmærksom på, at de teoretiske perspektiver er skrevet i en anden kontekst end den, som nærværende speciale undersøger. Teorierne er udvalgt efter bedst anvendelighed for specialets emne og empiriske datagrundlag.

Erving Goffman – Total institution

Goffmans forståelse og fremstilling af total institutionen skal anvendes som en forståelsesramme til at begribe de varetægtsfængslede verden samt de forhold, som de lever under. Teorien skal ydermere være den teoretiske forståelse for, hvordan individer i total institutionen skaber en hverdag med sociale relationer og arbejde. Goffmans opstilling af total institutionen er meget hård, og det er tydeligt, at teorien er skrevet for omkring 50 år siden. Dermed vil nogle perspektiver på total institutionen ikke blive anvendt, eller endda udeladt, således konteksten er mere passende for dette speciale.

Den canadiske sociolog Erving Goffman skildrer mellem klienternes verden og de ansattes verden, hvorfor følgende gennemgang vil være et udpluk af de perspektiver, som Goffman har på klienternes verden. Goffman definerer det begreb, han benævner for *total institution*, som værende et opholdssted- og arbejdssted for et større antal ligestillede personer, der er sammen om at være indelukket og afskåret fra samfundet. (Goffman, 1967, s. 9). Den *totale* karakter bliver symboliseret med en barriere mod interaktion med omverdenen, hvor det blot at kunne gå, når man vil, er en forhindring, idet indespærringen i total institutionerne er karakteriseret ved at have låste døre, pigtråd og høje mure. (Goffman, 1967, s. 12). I specialets kontekst vil indespærringen være karakteriseret ved låste døre, tremmer og begrænsningen af fængselsbetjentenes tilladelse.

Det særlige ved total institutioner er, at det trods det socialt grundlæggende i det moderne samfund, hvor det enkelte individ oftest sover, leger og arbejder på forskellige steder. Den totale institution nedbryder netop disse barrierer, som oftest adskiller de tre livsområder. Dermed bliver den totale institution ofte billedet af: *"Varetagelsen af mange menneskelige behov gennem en bureaukratisk organisering af store menneskegrupper, ganske uanset, om denne socialorganisatoriske metode i det foreliggende tilfælde er nødvendig eller ej, for slet ikke at sige effektiv."* (Goffman,

1967, s. 13-14). Goffmans bog udkom i år 1967, og dermed kan nogle begreber i den moderne verden og dennes kontekst være blevet forandret, hvorfor kategoriseringen af individernes fritid som det at lege ikke vil blive anvendt, men derimod oversat til fritid. Derudover påpeger Goffman, at der oftest er en kløft mellem personalet og de klienter, som er i den totale institution, hvor den ene gruppering oftest vil anskue den anden gruppering som fjendtlig. Fængselsbetjentene vil anse klienterne som bitre, hemmelighedsfulde og upålidelige, mens klienterne tilsvarende vil anse fængselsbetjentene som værende nedladende, overlegne og ondskabsfulde. På samme vis vil personalet have tilbøjelighed til at anse sig selv som værende højerestående og retfærdige på samme tid med, at klienterne vil føle sig mindreværdig, svage og skyldige. (Goffman, 1967, s. 14). Oftest vil kommunikationen mellem disse to grupperinger være begrænset, og fængselsbetjentene vil ofte afskære den indsatte fra at vide noget om sin videre færden, eller hvad der er truffet af afgørelser om klienten (Goffman, 1967, s. 15). Goffman omtaler fængselsbetjentene som værende vogtere, medens klienterne i total institutionen, de indsatte, omtales som de bevogtede (Minke, 2012, s. 45).

Ydermere påpeger Goffman, at der er en uforenlighed mellem arbejdsindsatsen og lønstrukturen fra verdenen i den totale institutionen og den verden, som hersker udenfor i samfundet (Goffman, 1967, s. 17). Til tider forlanges en så ringe arbejdsindsats af klienterne, at disse keder sig umådeligt meget. Tilmed pointerer Goffman også, at lønnen for det arbejde, som de udfører, er af så dårlig karakter, at der kun kan være råd til tobak sidst på måneden. (Goffman, 1967, s. 16). Der er flere steder, hvor verdenen inden for den totale institution er uforenlig med samfundet udenfor. Uforenligheden hersker også i familielivet, hvor Goffman argumenterer for, at de klienter, som spiser, har sin fritid og arbejder samme sted, kan have svært ved at opretholde et privatliv og et meningsfuldt hjemmeliv. (Goffman, 1967, s. 17).

Goffman påpeger, at der hersker en spænding mellem verdenen udenfor og verdenen indenfor:

”Det ser ud til, at totale institutioner ikke sætter deres specielle kultur i stedet for noget, de allerede er dannet. Hvis der indtræder en kulturel forskydning, har det måske at gøre med fjernelsen af visse adfærdsmuligheder og det, at man ikke kan holde trit med sociale omskiftelser udenfor.”

(Goffman, 1967, s. 18).

Goffmans pointe er dermed, at der hersker en spænding mellem den hjemlige verden og den totale institutions verden, og denne spænding benyttes til at forme klienterne (Goffman, 1967, s. 19). Goffman omtaler også de almindelige krænkelser af personligheden, som sker i mødet med total

institutionen, hvilke han beskriver som værende normale for denne. Klienternes roller er det første, som bliver krænket og faktisk fjernet, fordi de ikke længere kan opretholde denne rolle i total institutionen. Rollerne vil være faderrolle, en bestemt arbejdsrolle og andre roller, som Goffman påpeger, at individet har inden sit ophold i total institutionen. Disse roller kan altid generhverves, men bestemte ting bliver krænket eller frarøvet; eksempelvis spildt tid, opdragelse af ens børn eller personlig udvikling. (Goffman, 1967, s. 19-20). Ydermere vil klienterne også anse det som krænkende, at de i mødet med den totale institution fratages visse personlige ejendele, der gør klienten til et unikt menneske (Goffman, 1967, s. 23).

Goffman skriver også om, hvilke måder hvorpå individerne i total institutionen kan tilpasse sig, hvorfor denne teori vil blive illustreret i næstkommende afsnit.

Erving Goffman – Tilpasningsstrategier

Goffmans typologi skal anvendes i dette speciale til at identificere informanternes tilpasningsstrategi. Dette skal være medhjælpende til at lokalisere, hvorledes de indsatte håndterer varetægtsfængslingen alt efter, hvilken tilpasningsstrategi de vælger eller påtager sig. I brugen af tilpasningsstrategierne vil det være tydeligt, hvorvidt det er muligt, at genfinde de typer, som Goffman opstiller. For at afdække emnet for dette speciale vil det være nødvendigt at videreudvikle Goffmans typologi. Goffmans tilpasningsstrategier er meget firkantede, hvorfor der vil blive videreudviklet på disse strategier, således de er mulige at anvende i konteksten i nærværende speciale.

Erving Goffman har identificeret en typologi, som indeholder fire forskellige typer af tilpasningsstrategier.

Goffman pointerer, at: *”Den enkelte klient vil benytte sig af forskellige, personlige tilpasningslinjer på forskellige stadier af sin moralske karriere, og undertiden svinger han mellem forskellige ”spor” på samme tid.”* (Goffman, 1967, s. 51). Dermed vil den indsatte ikke nødvendigvis have den samme tilpasningsstrategi gennem hele varetægtsperioden, men kan være styret af flere forskellige.

Den første tilpasningsstrategi kalder Goffman for *tilbagetrækning*. Den indsatte trækker sig ind i sig selv og har svært ved at have socialt samvær med andre. Denne indsatte lukker ned for alt synlig opmærksomhed omkring sig selv og ønsker blot at være alene. (Goffman, 1967, s. 51).

Den anden tilpasningsstrategi kaldes *den uforsonlige holdning*, hvor denne type indsat vælger at udfordre institutionen ved at nægte at samarbejde. Denne strategi bygger oftest på modmagt og vil gennemgående kræve en stor forståelse for institutionen. Oftest vil denne form for tilpasningsstrate-

gi være en midlertidig og indledningsvis reaktion, som derefter vil blive afløst af en af de andre tilpasningsstrategier. (Goffman, 1967, s. 51).

Den tredje tilpasningsstrategi, som Goffman opstiller, er *kolonisering*. Med denne tilpasningsstrategi forsøger den indsatte at opretholde sin identitet og opbygge en stabil og tilfredsstillende tilværelse. Denne indsat bruger verdenen udenfor som reference til, hvordan verden skal være bag murene for den indsatte for dermed at opnå en ønskværdige situation. Den koloniserede anvender samtlige faciliteter i institutionen for at skabe et frit samfund for sig selv. Denne indsatte er tilfreds med sin situation og vil forsøge at blive i denne situation så længe som muligt. Dermed kan denne indsatte finde på at ødelægge sin løsladelse for at blive i institutionen. (Goffman, 1967, s. 52).

Den sidste type af tilpasningsstrategier, som Goffman har identificeret, er *omvendelsen*. Denne strategi bygger på, at den indsatte forsøger at skabe et billede af at være ”den perfekte indsatte”. Den indsatte, som anvender denne strategi, anlægger en disciplineret og moralistisk holdning, således det fremgår for personalet, at denne indsatte altid er til deres rådighed. (Goffman, 1967, s. 52). Indenfor denne strategi har Goffman identificeret to underkategorier i statshospitalerne. Den ene angår de nyankommne patienter, som oplever at se forklarelsens lys efter en indre kamp og dermed anlægger et psykiatrisk syn på sig selv. På denne måde bliver denne patient sin egen behandler. Den anden underkategori angår den kroniske patient, som tillægger sig selv funktionærernes manerer og endda påklædning og ”hjælper” dem med at udrede de andre patienter. Under denne strategi bliver denne patient behandlere for de andre og ønsker at identificere sig med de ansatte i institutionen. (Goffman, 1967, s. 53).

Hver af disse strategier er en udvej for at klare den spænding, som hersker mellem den hjemlige verden og verdenen i total institutionen (Goffman, 1967, s. 54). Goffman beskriver, at de indsatte i den totale institution oftest vælger den adfærd, som hedder *at tage den med ro og finde ud af den*, eller *være lidt smart*, men at dette ikke er en direkte strategi; derimod mere en adfærd. (Goffman, 1967, s. 53).

Denne typologi af Goffman er interessant i dette speciale for at se, hvorledes informanternes strategier er. I forlængelse heraf vil Ben Crewes typologi også blive inddraget.

Ben Crewe – Typologi

Denne typologi, som er udviklet af Ben Crewe, vil i nærværende speciale anvendes i spænd med Goffmans tilpasningsstrategier for at få et indblik i, hvorvidt de indsatte vælger en tilpasningsstrategi ud fra hvilken type indsat de er.

Den engelske professor og sociolog Ben Crewe har udviklet en typologi for tilpasning, som både er inspireret af førnævnte Goffman, men også Merton (Crewe, 2006, s. 265). Denne typologi, som Crewe har udviklet, synliggør de tilpasningsstrategier, som den indsatte påtager sig i fængselsvæsenet. (Crewe, 2006, s. 256).

Den første type af adfærd er *committed compliance*, som indbefatter, at den indsatte er engageret og har et ønske om at ændre sig. Den indsatte, som har valgt denne strategi, har indset, at forandring sker hos en selv, og har ydermere erkendt, at han ikke ønsker at leve samme liv som før indsættelsen. Denne strategi indebærer også, at den indsatte har erkendt den skæbne, han står overfor og derfor skammer sig over sin kriminalitet. Denne strategi vælges og benyttes oftest af tidligere misbrugere, som skammer sig, fordi de var påvirket på tidspunktet for kriminaliteten, hvorfor de har tendens til at give sit misbrug skylden. (Crewe, 2006, s. 265-267)

Den anden strategi, som Crewe fremhæver, er *fatalistic or instrumental compliance*, som omfatter, at den indsatte indfinder sig med de regler og forhold, som institutionen opstiller for de indsatte. Denne indsat gør ikke længere modstand og har valgt at bruge tiden på at efterleve reglerne. Dette gøres ikke, fordi den indsatte er enig i de opstillede regler, men fordi den indsatte håber på, at god opførsel kan være behjælpelig i deres sag i håbet om en tidlig løsladelse. Dermed er strategien for denne indsatte at opføre sig ordentlig og ikke yde modmagt. (Crewe, 2006, s. 267-270).

Den tredje type i Crewes typologi er *detached compliance*, der angiver de tidligere misbrugere som frygter at komme ud i det frie samfund igen, da disse indsatte har en minimal tro på egne evner til at styre impulser og dermed falde tilbage til misbrug. Denne indsatte anser fængselsperioden som værende et pusterum fra de fristelser, som det frie samfund har. Grundet indespærringen i institutionen føler denne indsatte, at der er en psykologisk tryghed heri. (Crewe, 2006, s. 270-271).

Den fjerde tilpasningsstrategi er *strategic compliance and manipulation* og indbefatter, at de indsatte fremviser manipulerende og strategisk adfærd overfor både medindsatte og for ansatte. Denne tilpasningsstrategi anvendes, når den indsatte har indset, at systemet og institutionen ikke kan ignoreres, og derfor er løsningen at manipulere og operere strategisk. Den indsatte anvender relationerne til fængselsbetjentene til at vise sine kompetencer indenfor sociale relationer og adfærd. Dette er dog en facade, som udelukkende er til for at bluffe gennem en fredelig optræden, hvorfor adfærden anses som strategisk for at opnå målet om at komme hurtigere gennem systemet. (Crewe, 2006, s. 271-272).

Crewe har også beskrevet, hvilke afsavn den varetægtsfængslede oplever, hvilket næstkommende afsnit vil være en redegørelse af.

Ben Crewe – Pains of imprisonment

Crewes formål med denne teori er at vise, hvordan en række smerter, afsavn og frustrationer har en effekt på den personlige oplevelse af fængslingen, men også at fremvise vilkårene for de indsatte. Crewes teori skal anvendes til at identificere de smerter, som de indsatte oplever under varetægtsfængslingen, hvormed det er muligt at fremvise, hvordan de indsatte håndterer og oplever disse smerter under varetægtsperioden. Der skal tages forbehold for, at Crewe har formet denne typologi ud fra de afsavn, som de indsatte lider under en fængsling, hvorfor de ikke vil tage udgangspunkt i samme kontekst som dette speciale.

Ben Crewe har videreudviklet Sykes teori om *Pains of imprisonment*, som kæder smerterne ved fængslingen til fem forhold: Afsavn til frihed, goder og tjenester, heteroseksuelle ydelser, personlig autonomi og sikkerhed. (Riley, 2006, s. 444). Crewe forholder sig ligeledes til smerterne ved fængslingen, men opererer med andre forhold end Sykes.

De første *pains of imprisonment* er kædet til *usikkerhed og ubestemthed*. Crewe beskriver, at usikkerheden både berører nutiden, men bestemt også fremtiden for de indsatte (Crewe, 2011, s. 513). Crewe pointerer, at det er svært for de indsatte at planlægge fremtiden, fordi der er udsigt til, at de skal være fængslet i flere år (Crewe, 2011, s. 514). Om dette skriver Crewe:

”Likewise, the route-map to freedom is by no means clear. Officers often cannot answer questions about increasingly complex sentence conditions, leaving prisoners in a fog of uncertainty about the basic terms of their captivity – how long they have left to serve, under what conditions and how they can realistically reduce their risk given the logistical difficulties of obtaining transfers to establishments where relevant courses are offered.” (Crewe, 2011, s. 514).

Dermed er én af de ting, som de indsatte kritiserer, at forholdene omkring dem er usikre og uklare (Crewe, 2011, s. 514). Crewe beskriver samtidig også, at de indsatte peger på, at forhindringer på vejen anses som værende ’mind-games’, som systemet og institutionen spiller med de indsatte. De indsatte påpeger, at små fejltrin kan veje op for mange års god opførsel, hvilket de er meget fortvivlede over. Ydermere bliver beslutninger om de indsattes fremtidige situation diskuteret på et niveau, hvor den indsatte ikke har mulighed for at kommunikere. (Crewe, 2011, s. 514).

Et andet *pains of imprisonment*, som Crewe fremfører, er den *psykologiske vurdering*, som ikke kun påvirker den indsattes fremtidige liv, men også det nutidige. Smerterne, som er forbundet med dette

aspekt, indebærer fratagelse af kontrol over sin personlige identitet. Dette henviser til, at institutionen overfalder ens personlige grænse, og Crewe påpeger her, at nogle fængsler sætter den indsatte i en risikokategori, således dennes individualitet fratages. Dette sker ved, at de indsatte kategoriseres som værende dyssociale samt at have impulsivetsproblemer fremfor at fremhæve, at de er hengivne fædre eller gode malere, som Crewe giver som eksempel. Crewe beskriver det således: "*Feelings of de-humanization are exacerbated by the sense that one's character is set in the aspic form of static risk factors, and by the implication that the window of opportunity to change is barely open.*". (Crewe, 2011, s. 515).

I forbindelse med dette pointerer Crewe tilmed, at de indsatte ikke stoler på de ansatte, uanset om det er fængselsbetjente, der rapporterer alt og husker enhver episode, eller om det er psykologerne, idet de indsatte er usikre på, hvilken side psykologen er på. (Crewe, 2011, s. 517-518).

Et tredje og sidste aspekt, som Crewe har på *pains of imprisonment*, er *selvstyre*, som også er sammenkoblet med en række frustrationer. Denne manglende autonomi er funderet i både personlige forhold, men også materialistiske og personale forhold. De materialistiske forhold er baseret på, at de indsatte ikke har mulighed for at råde eller bryde med murene og portene. Herudover er de indsatte frustrerede over overvågningskameraerne og institutionernes regler på regler. (Crewe, 2011, s. 518-519). Førhen lod betjentene dog altid de indsatte vide, hvor grænserne gik, hvorimod de indsatte nu beskriver det som at gå på 'æggeskaller', idet de er usikre over, hvor grænserne er. Der er ingen selvbestemmelse i forhold til, hvad de indsatte skal foretage sig, og det forventes dermed, at de indsatte deltager konstruktivt i de projekter, som institutionen tilbyder. (Crewe, 2011, s. 520).

Disse fire teoretiske retninger skal danne grund for analysen i sammenhæng med det empiriske materiale. Der vil i analysen også blive inddraget andre teoretiske perspektiver, som blot skal være med til at underbygge det empiriske materiale, men de fire præsenterede teoretiske perspektiver vil være de primære teorier, der enten skal bakke specialets resultater op eller være med til at påvise det modsatte.

Analyse

Denne analyse er inddelt i fire temaer; forholdene i varetægt, håndteringsstrategier, relationen til de ansatte og de andre indsatte samt konsekvenser og belastninger ved varetægt. Temaerne er udformet på baggrund af informanternes udsagn, og det vil dermed være informanternes udsagn, som vil være styrende for analysen. Ligeledes vil de teoretiske perspektiver, som er anlagt tidligere, blive inddraget for at give en forståelse af de udsagn, som informanterne giver. Analysen skal give svar på, hvordan førstegangsindsatte oplever og håndterer varetægtsfængslingen.

Forholdene i varetægt

Det følgende afsnit vil være en analyse af de forhold i varetægten, som informanterne oplever. Goffmans begreb total institution og Crewes pains of imprisonment samt andre relevante undersøgelser er bragt i spil for understøtte denne delanalyse.

Dagligdagen på cellen

Informanterne er valgt fra fire forskellige arresthuse, og dermed vil deres svar også bære præg af, at arresthusene ikke fungerer ens og ikke har ens regler. Elias, som er den eneste af informanterne, der har været i to arresthuse, fortæller også: *"Der er stor kontrast i mellem arresthuse, det er der ingen tvivl om."* (Elias, 2016, s. 2). Forskelligheden ses i, hvad de indsatte har af muligheder for at foretage sig. Informanterne bliver vækket på nogenlunde samme tid ved syv tiden, hvorefter der er morgenmad for samtlige informanter. Rasmus er den eneste informant, som vælger ikke at benytte sig af morgenmaden, fordi han ikke bryder sig om det, der bliver serveret. Rasmus vælger selv at købe sin morgenmad, hvilket ikke er det gængse set ud fra informanternes udtalelser. Rasmus benytter sig af den frihedsteknik, som Ugelvik beskriver omkring kosten, hvor den indsatte bruger madlavningen som en modmagt (Jf. *Forskningsoversigt*). Efter morgenmaden ser dagligdagen meget anderledes ud fra informant til informant. De, som har arbejde, tager oftest direkte af sted efter morgenmaden og bliver kun afbrudt af frokost, som almindeligvis er ved 12-tiden. De arbejdende informanter stopper ved fem tiden for herefter at spise aftensmad. Det er forskelligt, hvorvidt informanterne har fællesskab sidst på dagen. Rasmus fortæller, at det i Herning arrest er muligt at få fællesskab fra klokken 19:00 til klokken 21:00 (Rasmus, 2016, s. 5). Dog er der også nogle, som ønsker at sidde alene om aftenen. Henrik fortæller, at han arbejder fra klokken otte om morgenen og til klokken 17:00 om eftermiddagen, hvorefter han bruger aftenen for sig selv, hvilket kan anses som værende en tilbagetrækningsstrategi (Henrik, 2016, s. 2).

For de informanter, som ikke arbejder, går tiden, ifølge Rasmus, med at se fjernsyn, løse kryds og tværs samt trille tommelfingre (Rasmus, 2016, s. 5). Fjernsynet fylder meget for de varetægtsfængslede, da det er et af de få underholdningsmidler, de har på cellen. Daniel beretter også om, at han bliver underholdt af fjernsynet gennem dagen (Daniel, 2016, s. 2).

Der er generelt ikke meget at foretage sig på cellen, som kun er indrettet med en seng, en stol, et bord, et skab, en håndvask og et spejl. Elias fortæller, at en simpel ting som et køleskab på cellen er meget vigtig:

”Det der så var guldet, ik, det var så, at der er køleskab. For det havde vi ikke i Ringkøbing, det var fælles ude på gangen. Men det havde man så på cellerne her (Holstebro), det var så guldet. Det er sådan nogle små ting i sådan en verden her, det kan lyde helt komisk, men det er da også dejligt at have et køleskab på sin egen celle.” (Elias, 2016, s. 2).

Det er altså ikke samtlige arresthuse, hvor der er køleskab på cellerne, og for Elias er det en meget central ting at have. Her er et eksempel på det, som Ugelvik forklarer om, at fangerne prøver at skabe frihed gennem indretningen af deres celle, således det minder om deres eget hjem. (Jf. *Forskningsoversigt*). Dette er et tydeligt tegn på et af de basale goder, som mennesket har, og det giver dermed god mening, at Ugelvik opstiller det i sin teori. Eksemplet med køleskabet kan ligeledes anses som et af de afsavn, nogle af de indsatte oplever.

Arbejde

Som tidligere nævnt ser dagligdagen forskellig ud for informanterne. Størstedelen af informanterne har arbejde, hvilket indbefatter Carl, Elias, Helge og Morten og til tider Rasmus. Grunden til at der arbejdsmæssigt hersker så stor forskel på arresthusene skyldes, at det ikke er alle arresthuse, som har værksteder, hvor de varetægtsfængslede kan arbejde i. Dermed bliver arbejdet, i de arresthuse uden værksteder, et arbejde, som skal foregå på cellen. Holstebro er et arresthus, som ikke har et værksted, og her vil arbejdsopgaven oftest være at lave julestjerner, såfremt arresthuset ikke har skaffet andet arbejde, som kan foretages på cellen. Daniel, som er placeret i Holstebro, fortæller, at han den første uge af sin varetægt begyndte med at lave julestjerner, men droppede det, fordi han blev ophidset over arbejdet (Daniel, 2016, s. 2).

Arbejdet med julestjerner er netop et eksempel på den kedsomhed, som Goffman påpeger, at klienterne oplever med et arbejde, som ikke er meningsgivende. Både Elias og Carl beskriver, at jule-

stjerneerne ikke anses som værende et meningsfuldt arbejde, og Elias påpeger ydermere, at arbejdet er vigtigt i forhold til de varetægtsfængslede økonomi. Elias beskriver: *”Det skaber et bedre klima, når alle har adgang til kontanter i stedet for, at nogle ligesom skal gøre sig afhængige af andre i forhold til at låne eller lignende.”* Elias synes især, at det økonomiske perspektiv er vigtigt (Elias, 2016, s. 2). Set i forhold til Elias’ pointe om, at alle skal have lige muligheder til at skaffe penge, kan det antages, at der vil opstå en ulighed, når arresthusene ikke har samme form for arbejde at tilbyde. Nogle arresthuse vil have meningsfyldt arbejde, som Elias kalder det, og andre arresthuse vil udelukkende have julestjerner, som Daniel oftest opgiver. Dette skaber ikke lige mulighed for at tjene penge, og Goffman påpeger jo, som Elias, at der er en uforenlighed mellem arbejdet og den økonomiske gevinst, og at denne problematik er ét af de steder, hvor arresthusene adskiller sig fra verdenen udenfor (Jf. *Teori*).

Arbejdet for de varetægtsfængslede er vigtig, hvilket anses i informanternes udtalelser. Henrik fortæller: *”Men det er det bedste at komme ned og arbejde for at få tiden til at gå, og man har noget at lave. Få tingene lidt på afstand.”* Dermed fremstår det, at arbejdet ikke udelukkende fungerer som arbejde, men også som en måde hvorpå de kan abstrahere fra deres verserende sager (Henrik, 2016, s. 2).

Toilet -og badfaciliteter

Til trods for forskelligheden i arbejdet, så beretter størstedelen af informanterne ens om, hvorledes de fysiske forhold er. Her tænkes på forhold såsom bad, toilet og kald på betjentene. Flere af informanterne fortæller, hvordan de har oplevet at måtte urinere i deres håndvask, fordi de ikke har kunne holde sig, indtil betjentene kom til deres celler, eller fordi de ikke ønsker at vække betjentene midt om natten. Carl fortæller:

”Det første, jeg fik at vide, da jeg kom herind, det var: Der er din håndvask, og det er også dit toilet. Det var det første, jeg overhovedet fik at vide. Jeg kan leve med alting, men det synes jeg ikke er i orden at sige sådan noget. Det er deres job at åbne døren, jeg kan slet ikke forstå, at det kan lade sig gøre, at man trykker, og så nogle gange går der en halv time. Det er sådan, det foregår. Efter kl. 9 om aftenen, så trykker man ikke, jeg har aldrig trykket efter kl. 9 om aftenen. Fra kl. 9 til syv om morgenen, så vækker man jo vagterne. Jeg har også forståelse for, at de skal sove, men det er jo i bund og grund deres arbejde. Jeg skal sidde og skide ned i en skraldespand, og det er sådan, det foregår herinde. Det er sådan, det foregår i arrester, medmindre du gerne vil være uvenner med

nogen. De siger jo godt nok, at man skal trykke og det, men jeg ved godt, hvad der sker, hvis man gør det en enkelt nat, eller et par gange om ugen.” (Carl, 2016, s. 3).

Her fortæller Carl, hvorledes han har oplevet at skulle komme af med sin afføring i sin skraldespand, og at han direkte har fået at vide, at håndvasken også fungerer som sit toilet. Carl beskriver, at det er disse ting, som omverdenen ikke ved, at der foregår i arresthusene (Carl, 2016, s. 3). Dette er et tydeligt eksempel på total institutionens krænkelse af personlige grænser, som Goffman også nævner. Det er ikke kun ens rolle, der bliver krænket, som Goffman omtaler, da de førnævnte problematikker er en direkte krænkelse af ens person og værdighed (Jf. *Teori*). I denne forbindelse kan det antages, at mødet med total institutionen ofte vil byde på en krænkelse af ens værdighed, grundet de rammer som total institutionen - og i denne kontekst arresthusene - opstiller. De indsatte har ikke mulighed for at gå på toilettet før en fængselsbetjent kommer og åbner, og dermed er det total institutionens rammer og indespærringen, som er medvirkende til krænkelse af de indsattes personlighed. Carl beskriver ydermere, at der er visse tidspunkter, hvor de varetægtsfængslede ved, at de ikke skal ringe på, idet betjentene har pause, hvorfor de også i denne situation undgår at ringe på (Carl, 2016, s. 3). Det er ikke et direkte afsavn, som de indsatte oplever, men det kan dog stadig karakteriseres som værende *pains of imprisonment*, og dermed kan der tales om, at der hersker forskellige kategorier af *pains of imprisonment*, hvoraf den ene er afsavn og den anden er forbundet til levevilkår. Morten fortæller, som Carl, at der kan være lang ventetid før, fængselsbetjentene kommer og åbner. Morten beretter ydermere om, at der er venteliste for at komme på toilet og bad, hvilket ikke har indflydelse på ham mere, da han er blevet gangmand. Som gangmand består jobbet af, at rengøre arresthuset og i nogle arresthuse sørge for at sætte maden frem. Før Morten blev gangmand, var han også nødsaget til at bruge håndvasken som toilet, fordi han ikke kunne holde sig, da fængselsbetjentene først kom efter 45 minutter eller en time. (Morten, 2016, s. 3).

Brev- og besøgskontrol

Et andet perspektiv på forholdene under varetægtsfængslingen er brev- og besøgskontrol (Jf. *Bilag 16*). Nogle af informanterne anvender at skrive breve, hvilket især gælder for Carl, som har taget muligheden til sig og skrevet til familie, venner og politiet. Rasmus benytter sig af at skrive breve til sin kæreste, hvorimod informanter som Daniel og Henrik ikke har benyttet sig af at skrive breve i så stor stil. Elias beskriver sin situation som værende anderledes, idet han ikke har nogle personer udenfor, som han har kontakt til. Af samme grund er hans brevudveksling meget praktisk orienteret,

hvor han korresponderer med kommunen og andre instanser. Dermed fremgår det, at brevkontrollen har forskellige indvirkninger på informanterne. Thomas beskriver, at han er ligeglad med, at en politibetjent skal læse hans breve, og at han skriver, hvad han lyster trods gennemlæsningen fra politiets side (Thomas, 2016, s. 1). Rasmus fortæller derimod om brevvekslingen med sin kæreste:

”Jeg ved, der er billeder, hun gerne vil sende, men som hun ikke sender, fordi der er en betjent, der skal kigge på dem. Jeg ved, der er mange ting, hun har lyst til at skrive, men som hun ikke skriver, fordi der er en betjent, som skal læse det.” (Rasmus, 2016, s. 4).

Her ses det tydeligt, hvorvidt brevkontrollen har forskellig indvirkning på både informanten selv, men også deres pårørende. Denne påvirkning på både informanten og de pårørende ses for alvor i besøgskontrollen, som de fleste informanter synes er forrykt. Rasmus forklarer dette problem således:

”Det er klart, at det påvirker mere de pårørende end den egentlige. Det er derfor også klart, at der vil være en masse spørgsmål. Og dem kan de ikke få lov til at stille. Og dem, de så kan få lov at stille, er jo stadigvæk store spørgsmål, svære spørgsmål. Og det kan være svært; specielt når der sidder en betjent og lytter.” (Rasmus, 2016, s. 4).

Her opstiller Rasmus to problematikker; de svære spørgsmål som ens pårørende har, men som ikke må besvares, og at der sidder en politibetjent og lytter. Morten påpeger også, at det er grænseoverskridende at have en betjent siddende hos sig under besøgende, men at man stille og roligt vænner sig til det. Som Rasmus pointerede, synes Morten også, at det er frustrerende med de spørgsmål, som de pårørende har, og han udtaler: *”De sidder jo helt uvist, og jeg må ikke sige noget overhovedet.”* (Morten, 2016, s. 2). Det er oftest frustrerende for de varetægtsfængslede, at de ikke har mulighed for at forklare deres pårørende, hvorfor de er varetægtsfængslet, og hvad sagen drejer sig om. Om dette fortæller Carl: *”Min mor gik i et halvt år uden at vide, hvordan det på min hals det var sket. Hvorfor skulle jeg ikke må fortælle det? Det er jo langt ude.”* (Carl, 2016, s. 4). Carl fortæller også, at nogle varetægtsfængslede har oplevet ikke at må have fysisk kontakt under besøgene. Dette skyldes forskellig adfærd hos politibetjentene, hvor nogen tillader fysisk kontakt, og andre ikke gør, hvilket ligeledes er frustrerende for de varetægtsfængslede (Carl, 2016, s. 4). Her ses igen total institutionens forhold, som krænker personligheden. Under en varetægtsfængsling, som i forsknings-

oversigten blev beskrevet som værende er en meget stresset situation for varetægtsarrestanten, skal der sidde en betjent og overhøre samtlige besøg, der netop er den eneste chance arrestanten har for at snakke med sine kære. Det er, som informanterne også fortæller, utroligt grænseoverskridende. Det er tydeligt, at de problematikker, som informanterne opstiller, også er de problematikker, som informanterne i den danske undersøgelse fra år 1972 opstillede. Dog havde undersøgelsen fra år 1972 ikke fokus på den afmagt, de varetægtsfængslede føler, når de ikke har lov til at svare på de pårørendes spørgsmål om den verserende sag. Problematikkerne omkring gennemlæsning af breve samt overvågning af en politibetjent under besøg er tilsvarende de, som blev illustreret i undersøgelsen af Vestre Fængsel fra år 1972 (Jf. *Forskningsoversigt*).

Indespærringen på cellen

Forskelligheden i arresthusene ses også i antal timer af indespærring og antal åbne døre. Daniel beretter om, at han er indespærret i 23 ½ time i døgnet og udelukkende kommer ud fra cellen, når han skal på toilet, i bad eller hente mad. Daniel benytter sig ikke altid af gårdture, og derfor kan han være indespærret i mange timer i døgnet. Dog skal det her påpeges, at Daniel har valgt om gårdtur, men ikke benytter sig af det (Daniel, 2016, s. 2). I forlængelse af dette fortæller Carl også om, hvorledes han ser andre indsatte være låst inde i 23 timer: *"Hvis du er ude én time om dagen, så er du låst inde 23 timer om dagen. Hvis ikke du har nogle at snakke med, så sidder du 23 timer selv. Det er altså lang tid."* (Carl, 2016, s. 6). Carl fortæller om situationer, hvor de indsatte ikke har nogle at snakke med, hvilket er tilfældet for Elias, som er en enspænder og gerne vil holde sig for sig selv. Elias fortæller, at han i Ringkøbing var låst inde i 22 timer, og at dagen kun var afbrudt af toiletbesøg, bad og afhentning af mad. Efter Elias fik arbejde i Ringkøbing, valgte han til tider at arbejde fra klokken otte om morgenen til klokken 20:00, og derefter gik han i motionsrummet alene, hvilket var ensbetydende med, at han aldrig havde social omgang med andre indsatte. Rasmus fortæller, at han benytter sig af gårdtur i stor stil og er derfor mindre indespærret i sin cellen end Daniel: *"Men en standarddag, hvor jeg er på gårdtur, nede og hente mad, i bad, og på toilet en enkelt gang eller to, så ligger den der 21-22 timer, alt efter vejret, hvor længe vi sidder ude, og hvor meget vi fryser."* (Rasmus, 2016, s. 9). Herefter påpeger Rasmus, at han selvfølgelig er mindre indespærret i sin celle hvis der er arbejde, han har besøg, eller hvis han spiller bordtennis om aftenen med andre indsatte (Rasmus, 2016, s. 9). Både Elias og Morten er gangmænd, hvilket giver de to indsatte en anden form for frihed, da deres celledør er åben gennem hele dagen og udelukkende låst, når de sover. Elias og Morten beskriver dette arbejde som værende forløsende, og Morten beskriver, at han

er rigtig glad for at være gangmand (Morten, 2016, s. 3). Dermed kan det antages, at arbejdet som gangmand giver mere mening for den indsatte end blot at lave julestjerne, fordi de udfører en opgave, som er nødvendig for dagligdagen i arresthuset. I denne sammenhæng er det vigtigt at nævne, at de indsatte naturligvis er indespærret hele tiden - også på deres arbejde - hvor der er en dør ind til deres værksteder, som også er låst under arbejdet. Afsnittet her er for at tydeliggøre, hvor meget de indsatte er indespærret på deres celler alene. De indsatte beskriver cellerne med negativladet ord, og de finder ikke de få kvadratmeter særlig hyggelige. Henrik beskriver cellen som værende kold og med kolde vægge (Henrik, 2016, s. 1). Ugelvik beskriver, at de indsatte oftest forsøger at gøre deres celler hjemlige, hvilket det ikke tyder på, at Henrik har gjort (Jf. *Forskningsoversigt*).

Delkonklusion

Det kan konkluderes, at forholdene under varetægten kan være stressende og ekstreme. Dette ses ved, at nogle af de varetægtsfængslede ikke har adgang til mad, når de lyster, hvilket kan konkluderes at være en af de *pains of imprisonment*, som de varetægtsfængslede oplever. Hverdagene er forskellige fra informant til informant, og det, der skiller dem tydeligst, er deres mulighed og lyst til at arbejde. Det kommer tydeligt til udtryk, at de informanter, som anvender muligheden for at arbejde, anvender arbejdet både til at abstrahere fra sin situation og som en økonomisk gevinst. Det bør dog være meningsfyldt arbejde, da det kan stresser og irritere de varetægtsfængslede, hvis opgaverne er for ensformige.

Der var bred enighed om, at informanterne ikke ønskede at blive uvenner med fængselsbetjentene ved at ringe på under deres pause eller nattesøvn. Et af de forhold under varetægten, som især kan konkluderes at påvirke de varetægtsfængslede, er brev- og besøgskontrollen. Brev- og besøgskontrollen har en effekt på den pågældende indsatte og på de pårørende, som de indsatte har kontakt med. Denne konklusion bakkes op af Minkes fund, da hendes undersøgelse påpeger, at der hersker en skyldfølelse for, at de pårørende kan have det sværere end de indsatte (Minke, 2012, s. 237). Informanterne beskriver, at det er svært, at de ikke kan svare på de svære spørgsmål, som de pårørende har samtidig med, at det er svært, at politibetjente skal være tilstede under besøg og gennemlæse deres breve. Det kan dog konkluderes, at de varetægtsfængslede vænner sig til, at politibetjenten er til stede under besøgene. Slutteligt kan det konkluderes, at en stor del af de varetægtsfængslede oplever at være indespærret på cellen i 23 timer. Dette kan både skyldes de dårlige arbejdsforhold, som arresthuset opstiller, eller den indsattes egen manglende lyst til at komme ud fra cellen; hverken på gårdtur eller det at deltage i arbejde. Dermed er det ikke udelukkende total institutionens

rammer, som berører den indsattes frihed, men også de personlige referencer til, hvordan hverdagen skal foregå.

Håndteringsstrategier

For at kunne klarlægge hvorledes informanterne vælger at håndtere varetægtsperioden, er det valgt at starte med at analysere, hvilken type indsat informanterne er med udgangspunkt i Ben Crewes typologi. Efter denne analyse af hvor de udvalgte informanter befinder sig i forhold til Crewes typologi, er det centralt at se på, hvorledes disse informanter håndterer varetægtsfængslingen, og hvilke strategier de benytter sig af. Disse strategier skal Goffmans teori om tilpasningsstrategier være behjælpelig til.

Carl

Carl kan beskrives, at have en adfærd som er manipulerende. Dette ses i, at Carl skifter mellem *strategic compliance* og *committed compliance*. Hans adfærd som ligner *committed compliance* ses i hans villighed til at indgå i misbrugsbehandlingen og fortæller, at han har rekord i, hvor mange gange misbrugskonsulenten har besøgt ham (Carl, 2016, s. 4). Dette er et tydeligt tegn på, at Carl gerne vil have hjælp med sit misbrug, og ønsker at gøre noget andet med sit liv. Dog er det også en måde, hvorpå Carl kan vise de ansatte, at han er en god indsat, som ønsker at arbejde med sig selv. Den strategiske adfærd, som *strategic compliance* besidder, ses i Carls hjælp til de andre indsatte. Carl beskriver, at hvis de andre medindsatte har behov for hjælp med deres fjernsyn, eller hvis de mangler tobak, så hjælper han dem gerne, hvilket anviser en strategisk adfærd (Carl, 2016, s. 6). Carl, vil i Goffmans øjne beskrives som en indsat, der gør brug af omvendelsesstrategien (Jf. *Teori*). Carl vil gerne hjælpe folk, hvilket han gør ved at snakke med dem, hvorefter han ofte anlægger et psykiatrisk syn på disse medindsatte (Carl, 2016, s. 6). Dette ses i kontakten mellem Carl og Morten, hvor Morten beskriver, at han bruger sin makker til at snakke med, hvor han refererer til Carl (Morten, 2016, s. 3). Herudover har Carl selv taget imod alt det hjælp, han har kunne få, og benytter sig også af at skrive dagbog. Carl brugte den første tid af sin varetægt på at rette sin hverdag efter de praktiske ting, som han skulle ordne. Dette kan fremstå som værende den strategi, Carl har brugt for at abstrahere fra den virkelighed, han har været i på det pågældende tidspunkt. Dertil har det også været en måde, således han har kunne beholde sit hus, der er hans barndomshjem, og som betyder meget for ham. Dog kan det antages, at som varetægtsfængslet for første gang, vil der være nogle følelser og elementer ved sagen, som havde førsteprioritet, fremfor at redde et hus, men Carl vurderede, at hans hus var vigtigst i starten. Alle Carls følelser er blevet skubbet til side, hvilket har

resulteret i, at han har haft det dårligt gennem hele varetægtsperioden, og seks måneder inde i varetægten får Carl psykologhjælp for at håndtere de følelser, han har. Dermed kan det diskuteres, om den praktiske strategi, som Carl anvender, er en måde, hvorpå Carl kan få følelserne på afstand, da det til sidst er blevet for meget at håndtere. Han fortæller, at han har tænkt på selvmord, fordi retssagen kom tættere på, og det gjorde, at han skulle i kontakt med sine følelser igen (Carl, 2016, s. 8). De samme følelser, som han havde skubbet væk for at kunne varetage de praktiske elementer. De følelser, Carl har, er også præget af en fortvivlelse over, hvordan han har kunne begå den kriminalitet, han er sigtet for. Han fortæller, at det at kunne få lavet en tilståelsessag har været en lettelse for ham, hvilket også bevidner om, at Carl har haft utrolig stor fokus på sin sag. Hermed har Carl anvendt sig af omvendelsesstrategien, som Goffman arbejder med. Sideløbende har Carl haft en overlevelsestrategi, som har budt på praktiske opgaver, der har fjernet hans fokus fra de følelser, han har både omkring sig selv, men også den forbrydelse som han er sigtet for.

Morten

Den anden informant er Morten, og han kan bedst beskrives at have en adfærd, som lever op til *committed compliance*. Morten har et reelt ønske om at ændre sig og har lovet sine børn, at han ikke rører euforiserende stoffer igen (Morten s. 6). Herudover udtaler Morten, at han har opsøgt arresthuslægen, således han kan få psykologhjælp, når han kommer videre til afsoning – netop fordi han ønsker at ændre sig og arbejde med sig selv (Morten s. 6). Morten er en meget engageret indsat, som er blevet gangmand, fordi de ansatte mener, at han kan løfte den opgave. Det ses også, at Morten er engageret i både gårdtur, misbrugsbehandlingen og endda spiller bordtennis med andre indsatte. Morten tænker ofte på, hvordan hans liv ellers kunne have været for ham, hvis han ikke havde begået den kriminalitet, der gør, at han sidder i varetægt (Jf. Bilag 14 - Feltnoter).

Morten er en varetægtsarrestant, som ikke passer ind i de allerede opstillede strategier skabt af Goffman. Derimod er det tydeligt, at Morten har anvendt sig af at være sammen med andre indsatte for at kunne klare hverdagen. Denne strategi har hjulpet Morten igennem varetægtsperioden, da han finder alenetiden meget svær. Dette skyldes, at han identificerer denne tid som værende den sværeste og den tid, hvor han har de mørkeste tanker. Morten udtaler: ”Ja, jeg går på gårdtur, for at sidde alene hele tiden det er hårdt.” (Morten, 2016, s. 2). Dermed har Mortens strategi været at være så meget som muligt sammen med andre indsatte for at få tanker væk fra de mørke tanker, som han selv beskriver (Morten, 2016, s. 3). Han fortæller også, at den sværeste tid er, når klokken bliver 21:00, for så bliver døren låst, hvilket den ikke er hele dagen grundet hans arbejde som gangmand

(Morten, 2016, s. 5). Morten beskriver gårdturen, inden han blev gangmand, som værende det eneste lyspunkt på dagen (Morten, 2016, s. 2). Nu, hvor Morten er blevet gangmand, er hans lyspunkter de besøg, som han får af sin familie (Morten, 2016, s. 4). Morten fortæller ydermere, at når han har sine dårlige dage, så hjælper det meget at snakke med 'sin makker', for så kan han klare et par dage mere (Morten, 2016, s. 3).

Det kan antages, at Mortens overlevelsesstrategi har været at omgås med andre personer, når det har været muligt for at undgå den alene-tid, som han frygter. Efter interviewet med Morten er det klart, at Morten har haft en svær varetægtsperiode, hvor han har tænkt på selvmord og endda er kommet så langt som at hænge et lagen op (Morten, 2016, s. 6). Derfor kan det antages, at det har været livsnødvendigt for Morten at have den sociale omgang med de andre indsatte. Dermed kan der argumenteres for, at Morten ikke passer ind i Goffmans tilpasningsstrategier, dog har han anvendt sig af en overlevelsesstrategi, som er bundet op på sociale relationer og forhold.

Rasmus

Den tredje informant, Rasmus, har en adfærd som minder om *detached compliance*. Dog kan Rasmus ikke helt sammenlignes med Crewes definition på en *detached compliance*, men der kan trækkes nogle ligheder imellem dem. Crewe beskriver denne type indsat som værende utryk for at komme ud i det frie samfund igen grundet fristelserne derude og frygten for at falde tilbage i sit misbrug. Rasmus har også en lille frygt for de fristelser, som er udenfor murene, hvilket i hans situation er miljøet som også indebærer sin far. Rasmus kæmper utrolig meget med et opgør med sin far, da han har været styret af sin far fra de tidlige teenageår og op til varetægtsfængslingen. Rasmus er i misbrugsbehandling, hvilket har hjulpet ham på trods af, at det er ikke de euforiserende stoffer, som Rasmus frygter, men mere sin fars kontrollerende adfærd overfor ham. Crewe beskriver, at denne type indsatte anser indespærringen som værende et psykologisk pusterum, hvilket det i høj grad også kan beskrives at være for Rasmus (Jf. *Teori*). Rasmus fortæller: "*Nu bliver jeg låst inde, nu føler jeg mig fri.*" hvilket er et tydeligt tegn på, at Rasmus er blevet mere fri fra de lænker, som før tyngede ham, og at varetægtsfængslingen faktisk er med til at give Rasmus lidt frihed og plads (Rasmus, 2016, s. 7). Rasmus anvender den strategi, som Goffman beskriver som værende *omvendelsen*, hvortil Goffman har to underkategorier. Denne strategi, Rasmus benyttede sig i starten af sin varetægt, er den strategi, hvor han er sin egen behandler og derved anvender et psykiatrisk syn på sig selv. (Jf. *Teori*). Dog blev han hjulpet af en anden indsat med at omvende sig selv og blive sin egen behandler. Rasmus fortæller, at de gik fra at tale om penge til kærlighed, og at om-

vendelsen skete både i takt med sin egen forandring, men også med hjælp fra den anden indsatte (Rasmus, 2016, s. 5). Efter denne omvendelse er sket, anvender Rasmus den strategi, hvor han tilføjer sig selv funktionærernes arbejdsopgaver og adfærd. Rasmus beskriver: ”De kan bruge mig til en masse, og de får også lidt af mig. Det kan jeg ikke lade være med nogle gange, men det er håbløst, men det er nogle gange, hvor jeg ikke kan lade være, hvor jeg ikke kan dy mig.” (Rasmus, 2016, s. 6). Rasmus beskriver også, at han ofte snakker med fængselsbetjentene, fordi han anser dem som de eneste ”normale” mennesker (Rasmus s. 5). Dermed kan der ses tydeligt træk fra den strategi, som Goffman påpeger som værende *omvendelsen*, hvortil Rasmus både har benyttet sig af at lægge et psykiatrisk syn på sig selv og lægge det psykiatriske syn over på de andre medindsatte. Rasmus anvender også andre strategier såsom *adapt and adjust*, som han selv påpeger (Rasmus s. 6). Rasmus finder det nemmest, at *adapt and adjust*, og han prøver ikke at have ondt af sig selv, for så bliver han nedbrudt. Dermed kan dette ses som værende en overlevelsesstrategi, Rasmus anvender for ikke at nedbryde sig selv. Rasmus fortæller også, at han de første par måneder ikke husker meget, fordi han tog meget medicin, hvilket også tyder på, at der har været en del overlevelsesstrategier i spil for Rasmus for at overleve varetægsperioden (Rasmus s. 3). Dermed kan Rasmus beskrives at have gjort og til stadighed gør brug af strategien omvendelsen, som Goffman opererer med. Herudover er det tydeligt, at Rasmus i sin tidligere varetægsperiode har gjort brug af nogle overlevelsesstrategier for at komme igennem den hårde tid i varetægt.

Elias

Den fjerde informant, Elias, er en indsat, som ikke passer ind i Crewes typologi. Hans adfærd kan dog beskrives at have nogle fællestræk med *strategic compliance*, fordi han besidder en utrolig strategisk adfærd: ”Elias er et meget styrende menneske, og jeg får indtrykket af, at han bedst selv kan lide at være i kontrol - til trods for dette er han meget autoritetstro.” (Jf. Bilag 14 - Feltnoter). Fra starten af sin varetægt har Elias været meget bevidst om sine rettigheder og har en god viden om varetægtsbekendtgørelsen. Denne viden anvender Elias til at forme en modmagt; både mod Kriminalforsorgen som institution, men også mod de ansatte som fungerer i arresthuset i Holstebro. Elias er meget fokuseret på sin sag og anvender næsten alt sin tid på at udarbejde søgsmål og andre formelle papirer til instanser såsom kommunen. Elias vil gerne selv have styr og kontrol over sin sag, hvilket har medført, at han ikke ønsker hjælp fra den socialrådgiver, som arbejder i arresthuset. Dermed prøver Elias at skabe en modmagt mod arresthuset og dets medarbejdere og vil efter varetægsperioden anvende sin viden omkring reglementet indenfor varetægt til at ’komme efter’ Kri-

minalforsorgen. Hermed kan Elias' type som indsat bedst beskrives som værende *active resistance*, hvilket er en udvidelse af Crewes typologi. Elias vil ud fra de fremførte strategier af Goffmans benytte sig af en strategi, som er præget af *den uforsonlige holdning* grundet den modmagt, Elias skaber (Jf. *Teori*). Goffman påpeger, at det centrale for anvendelsen af denne teori er, at den indsatte har en forståelse om institutionen, hvilket det i højt grad kan siges, at Elias har. Elias påpeger flere gange gennem interviewet, at han har stort kendskab til varetægtsbekendtgørelsen og retsplejeloven. Herudover er Elias talsmand, så han har også et stort kendskab til, hvad der rører sig inde i arresthuset. Elias beskriver:

"Så tror jeg bare, at jeg har været kølig, altså, hvis jeg skal bruge et ord, så vil jeg nok sige, at jeg har været kølig, men det er fordi, jeg meget tidligt fik fat i retsplejeloven og varetægtsbekendtgørelsen og de her ting, alle de ting som advokaterne ikke kunne svare på eller ikke ville; Hvor meget kunne jeg risikere? Der kunne jeg simpelthen starte fra en ende af, og så kunne jeg se det." (Elias s.

6)

Elias forklarer dermed, at lovgivningen har hjulpet ham og været en strategi til at kunne kende den fremtid, han står overfor. Elias beskriver også, at hans følelser i arresthuset hovedsagligt har været fokuseret på sin sag, og at især tilholdet mod moderen har ramt Elias. Den kontrol, som Elias sætter stor pris på selv at have, ses også som værende en strategi til at kunne håndtere dagligdagen. Elias beskriver, at det giver tryghed, at han ved, hvad der skal ske i morgen eller i overmorgen, og han fortæller om vaner og rutiner, hvilket han kalder for 'trummerummer', som de indsatte får, og som er medskabende til at give kontrol, som herefter skaber frihed. Dermed er Elias' strategi at få kontrol for at føle tryghed (Elias s. 5). Disse 'trummerummer', som også kan kategoriseres som værende hverdagsrutiner, kan perspektiveres til de vaner og rutiner, som Berger og Luckmann påpeger. (Jf. *Analysestrategi*). Ydermere har Elias' strategi også været præget af et praktisk perspektiv, som også ses ved Carl. Elias har fra første dag vendt sit fokus mod det praktiske, især fordi han ikke ønsker hjælp af socialrådgiveren. Han fortæller, at grunden til at han ikke træner skyldes, at hvis han taber sig, så har han ikke nogen udenfor murene, som kan købe nyt tøj til ham, inden næste restdato og han tilføjer: *"Så fylder det praktiske pludseligt lidt mere, det er sådan noget det kan være svært at forstå..."* (Elias s. 4). Herudover har Elias anvendt arbejde som en strategi til at udfylde sin arbejdsdag. Elias beskriver sig selv som værende en arbejdsnarkoman, og hans tid i Ring-

købing arrest var præget af arbejde fra klokken otte om morgenen til klokken 20:00 (Elias s. 2). Elias påpeger: ”Herinde er arbejde mirakelkuren.” (Elias s. 7).

Elias kan også diskuteres at have en fælles træk med den tilpasningsstrategi, som Goffman kalder for *tilbagetrækning*, fordi Elias sætter stor pris på at være alene og beskriver sig selv som altid at have været en enspænder (Elias s. 1) (Jf. *Teori*). Dog kan dette også skyldes den kriminalitet, som Elias er sigtet for at have begået, og at det er institutionens ønske at isolere ham for at undgå konflikter. Elias beskriver også selv, at der har været konflikter, men ikke nogle som han ikke selv har kunne håndtere (Elias s. 3). Dette har Elias også gjort sig nogle tanker om og beskriver denne isolering fra institutionens side som værende den særlige omsorgspligt, som de yder (Elias s. 5). Dermed kan det være svært at vurdere, hvorvidt Elias kan kategoriseres som værende en indsat som gør brug af tilbagetrækningsstrategien, da det ikke vides, hvorfor Elias er isoleret; er det fordi han selv ønsker det, og dermed anvender det som en strategi, eller skyldes det den omsorgspligt, som hersker fra Kriminalforsorgens side af?

Det er dog klart, at Elias har anvendt den strategi, som også Goffman kender til, der bygger på modmagt og kendskab til institutionen. Goffman påpeger, at denne form for tilpasningsstrategi oftest vil blive afløst af en anden strategi, fordi det er en indledningsvis reaktion. Dog er der ikke nogle tegn på, at Elias bruger denne strategi som værende en indledningsvis reaktion, da han på interviewtidspunktet har været varetægtsfængslet i ét år og stadig anvender denne strategi. Dog kan det antages, at Elias anvender strategien som en del af flere strategier, og dermed er *den uforsonlige holdning* ikke den primære strategi, men et led i en helhed af flere strategier. Det er svært at tyde, hvorvidt skiftene mellem strategierne er bevidste eller ubevidste. Dette er en oplagt antagelse, som der ikke er taget højde for i dette speciale.

Thomas

Den femte informant er Thomas, der bedst kan beskrives som at have en adfærd, der lever op til *committed compliance*. Thomas beskriver, at han ikke længere ønsker at sælge euforiserende stoffer, da han ønsker at ændre sig for sin kæreste og hendes barn. Thomas virker meget afklaret omkring sin dom og fortæller, at han har snakket med politiet om sin sag, og at han endda snart vil få sin dom. På sin vis minder Thomas meget om *committed compliance*; dog skiller Thomas sig ud fra denne type, da lader til, at dette blot er en facade, som han opretholder i starten af sin varetægt. Thomas har på interviewtidspunktet kun været varetægtsfængslet omkring en uges tid, og derfor kan det antages, at varetægtsfængslingens konsekvenser ikke har ramt ham endnu. Under inter-

viewet noteres der også, at: *"Han vil gerne virke som værende i overskud og som om at situationen ikke rammer ham."*, hvilket udelukkende er observationer baseret på signaler og intuition, men alligevel nok til at danne en begrundet mistanke om, at Thomas ikke helt er en *committed compliance* (Jf. Bilag 14 - Feltnoter). Dog kan det være svært at beskrive Thomas anderledes, da han endnu ikke har smidt sin facade, og dermed kendes hans type endnu ikke. Thomas' facade kan antages at være en strategi for både at tilpasse sig, men også for at overleve. Thomas vil gerne udtrykke en ligegyldighed, og han fortæller, at han skriver, hvad han lyster i brevene, fordi han er ligeglad med, at de bliver læst af andre (Thomas, 2016, s. 1). Hans ligegyldighed kommer også til udtryk, når han fortæller om sin families følelser, hvor han fortæller, at hans brødre er meget berørte af situationen, men at det er for sent at gøre noget nu (Thomas, 2016, s. 2). I forlængelse af dette fortæller Thomas også om, at han tror, at hans familie er mere berørte af det end ham selv, hvilket igen tyder på den facade, som Thomas opstiller, hvortil han forsøger at virke ligeglad med situationen og egne følelser. Dertil vil Thomas også gerne være venner med samtlige af de indsatte, og han fortæller: *"Der er ingen, jeg ikke kan med."* (Thomas, 2016, s. 2). Thomas vil gerne virke som om, at han er i overskud, og han forklarer optimistisk: *"Det skal sku nok gå."* (Thomas, 2016, s. 2).

En fyr som Thomas, som på interviewtidspunktet kun har været varetægtsfængslet i godt én uge, og kan antages, at anvende en tilpasnings- og overlevelsestrategi, som er bygget op omkring en facade. Thomas vil gerne virke stærk, i overskud og som om, at varetægtsfængslingen ikke har en påvirkning på ham.

Palle

Den sjette informant er Palle, der vurderes til ikke at kunne passe ind i Crewes typologi. Palle er en indsat, som mener, at han er uskyldig, og dermed har han meget fokus på sin uskyldighed. Denne holdning til sin uskyldighed medfører også, at Palle ikke lader tingene gå ham på. Med dette menes der, at Palle gerne vil virke som om, at varetægtsfængslingen ikke præger ham, hvilket også er nedskrevet i observationerne af ham, fordi det blev tydeligt hvorledes Palle trak på skuldrende og havde en tilgang til varetægtsfængslingen som tydede på en ligegyldighed (Jf. Bilag 14 - Feltnoter). Palle fortæller: *"Altså jeg tænker ikke så meget over det. Så længe der er et TV og mad, så går det nok."*, hvilket er et tegn på, at Palle ikke lader sagen eller varetægtsfængslingen gå ham på (Palle, 2016, s. 1). Det kan antages, at en varetægtsfængslet person, der er uskyldig i en sag, ville kæmpe for at vise sin uskyld, hvorimod Palle fremstår som ligeglad og ikke lader situationen påvirke ham. Palle er meget negativt indstillet overfor hjælpen fra de ansatte og fortæller, at han ikke stoler på psykologer og

ikke sætter pris på misbrugsbehandlere, fordi de altid spørger om det samme, hvilket han ikke gider. (Palle, 2016, s. 2). Dermed kan Palle bedst beskrives som værende en ny type, som kaldes for *claim to innocence*, der kan udledes af det empiriske materiale. Palle er en af de eneste, som fokuserer sit interview på at påtale sin uskyld, hvorfor der kan argumenteres for, at Palle anvender en direkte strategi som går på at fortælle og overbevise andre om sin uskyld. Navnet på denne type indsat skal ikke være et tegn på, at denne type er uskyldig, men at denne type indsat har sit primære fokus på sin uskyld.

Palle er en ung fyr, som gerne vil virke til, at situationen ikke påvirker ham (Jf. *Bilag 14 - Feltnoter*). Palle er meget lig Thomas i sin strategi, hvortil de opbygger en facade, som skal hjælpe dem igennem varetægtsperioden. Palle beskriver flere gange, at han har det "*fint nok*", hvilket egentlig tyder på, at Palle opstiller en facade, hvortil han ikke vil tilkendegive sine følelser. (Palle, 2016, s. 3). Dette ses også, da Palle udtaler, at det ikke på noget tidspunkt under varetægten har generet ham, at døren bliver lukket og låst efter ham, hvilket kan siges at være besynderligt, nu hvor både Carl og Morten beskriver, at den låste dør er noget af det værste ved varetægten (Palle, 2016, s. 4) (Carl, 2016, s. 2) (Morten, 2016, s. 4). Derfor kan det tyde på, at Palle udelukkende opstiller hans følelser og oplevelser ud fra en facade, som skal hjælpe ham til at både tilpasse sig, men også at overleve i varetægt på samme vis, som det blev beskrevet, at Thomas anvender sin facade.

Henrik

Den syvende informant hedder Henrik og er, som Palle, ikke til at kategorisere ud fra Crewes typologi. Henrik er, som Palle, meget fokuseret på sin uskyld. Negativiteten, som Palle havde, findes også hos Henrik, men i en anden grad. Henrik er blevet sur og bitter; især på samfundet og udtaler: "*Bitter over det hele, det gør jeg, på samfundet, på systemet. Det er som: det kan bare rende mig et vist sted. De vil jo ikke høre på mig.*" (Henrik, 2016, s. 3). Dermed vender Henriks negativitet mod systemet og hans bitterhed mod, at de ikke vil høre på, at han er uskyldig. Dermed kan Henrik kategoriseres, som Palle, som værende *claim to innocence*.

Henrik er en mand, som anvender sit arbejde til at få sin sag, sine følelser og sine tanker på afstand (Henrik, 2016, s. 2). Henrik fylder næsten hele sin dag ud med arbejde, og han fortæller, at han arbejder fra klokken otte om morgenen til klokken 17:00. Arbejdet hjælper Henrik til at få tiden til at gå, så han har noget at foretage sig, således tankerne ikke får frit løb. Henrik beskriver, at disse tanker er der uanset, om han arbejder eller ej, men at han kan få disse tanker en smule mere på afstand under arbejde (Henrik, 2016, s. 2). På mange måder minder Henriks' strategi om den strategi,

Elias anvender, som fokuserer på arbejde og alene-tiden. Henrik vil gerne være sig selv, og det kan derfor antages, at Henrik anvender den strategi, som Goffman kalder for *tilbagetrækning* (Jf. *Teori*). I forlængelse af dette fortæller Henrik at han ønsker at være sig selv om aftenen, hvilket også er et tydeligt karakteristika ved den denne strategi. (Henrik, 2016, s. 2). Dermed kan Henriks strategi antages at være bundet til tilbagetrækningsstrategien og en strategi om at arbejde.

Daniel

Den sidste informant er Daniel, der agerer som en type indsat, Crewe ikke har defineret. Daniel kan beskrives som værende en type indsat, som ikke har sit fokus på sin sag, men en der er mere fokuseret på den tid og de muligheder, han spilder ved at sidde i varetægt. Daniel tænker meget på at miste sit arbejde og gå glip af sin skole (Daniel, 2016, s. 2). Daniel er også en type indsat, som er meget afklaret med sin situation, og synes det er fair, at samfundet straffer de, som har begået kriminalitet og dermed overtrådt loven (Daniel, 2016, s. 3). Daniel tager gladelig imod de tilbud, han får om både misbrugsbehandling og hjælp fra socialrådgiveren, fordi han prøver at have en positiv indstilling gennem varetægtsfængslingen (Daniel, 2016, s. 5). Hermed kan Daniel bedst defineres som værende *neutral clarified* fordi han er afklaret med at få sin straf og venter på en afsoning, så han ikke skal spille sin tid mere.

Daniel er ikke en type, som vil passe direkte ind i de opstillede kasser, som Goffman illustrerer (Jf. *Teori*). Daniel er en særlig type, som kan være svær at kategorisere, men han anvender sig af at se realistisk på sin situation. Daniel påpeger i denne forbindelse: *"Man skal bare ikke se for meget frem til at komme ud igen, man skal mere sådan tænke på den tid, der er gået, fremfor den tid der skal gå."*, hvilket hjælper Daniel (Daniel, 2016, s. 1). Daniel fortæller, at der rent følelsesmæssigt ikke har været så meget, men at hans tanker nærmere har kredset om hans fremtidige jobsituation. Daniel beskriver varetægten som *"en stor nedtur"*, og at dagene blot er de samme (Daniel, 2016, s. 3). Daniel fortæller ydermere, at han skammer sig over at være varetægtsfængslet, og at det handler om at få tiden til at gå (Daniel, 2016, s. 4).

Hermed kan det antages, at Daniel skiller sig ud fra de andre informanter ved ikke at have en tydelig eller bemærkelsesværdig strategi, men er mere realistisk omkring sin varetægtsfængsling. Daniel tager blot én dag ad gangen og prøver at få tiden til at gå hurtigst muligt. Det kan ydermere antages, at Daniel opstiller en følelsesmæssig barriere til trods for, at han selv fortæller, at han ikke er følelsesmæssige påvirket af situationen. Dette antages, fordi det ville være utænkeligt ikke at være påvirket af at blive varetægtsfængslet. Daniel slår blot sine tanker over på sin fremtidige situation, og

det kan antages, at der kommer nogle problematikker, som han senere skal forholde sig til qua sin barriere. Dermed kan Daniels strategi bedst kategoriseres som værende en *facade*.

Delkonklusion

Det kan konkluderes, at der er blevet identificeret tre nye former for indsatte ud fra det empiriske materiale, som ikke kunne identificeres med Crewes teori. De tre nye strategier er *active resistance*, som modarbejder institutionen, *claim to innocence*, som har sit primære fokus på sin uskyld samt *neutral clarified*, som er afklaret. Herudover anvendte specialet sig ikke af Crewes *fatalistic or instrumental compliance*, hvilket skyldes, at alle indsatte, kan argumenteres for, at have fælles træk med denne type, da størstedelen af informanterne har en pæn opførsel bag sig, og generelt anvender tiden i varetægt på, at efterleve de regler som Kriminalforsorgen har opstillet for arresthusene. Det kan konkluderes, at den ene type, *claim to innocence*, udelukkende findes i arresthusene, fordi der stadig hersker tvivl om, hvorvidt de er skyldige eller uskyldige. Efter dommen er afsagt, og de varetægtsfængslede bliver sendt til videre afsoning, er de juridisk set skyldige. Den anden nye type, *active resistance*, kan konkluderes også at kunne genfindes i fængslerne, da det er en adfærd, som er præget af modmagt. Disse kan både genfindes i arresthusene og i fængslerne, hvor det er den indsattes fokus at være regelbaseret og tro mod reglementet - både for at danne modmagt, men også for at få kontrol. Den tredje nye tilføjelse til Crewes typologi, *neutral clarified*, kan også konkluderes at kunne genfindes i fængsler, som Crewes typologi oprindeligt er bygget på, da indsatte i fængslerne har fået deres dom og har vished over, hvor længe de skal være frihedsberøvet. Her kan det være sværere at genfinde denne type igen i den samme kontekst, da det kan konkluderes udelukkende at være Daniel, som benytter sig af denne strategi.

Ydermere kan det konkluderes, at der ikke udelukkende er tale om tilpasningsstrategier og typologier, men i lige så høj grad tale om overlevelsesstrategier. Strategier, som de indsatte vælger bevidst eller ubevidst for at overleve de konsekvenser, varetægtsfængslingen medbringer. Der ses et tydeligt mønster i, at det oftest er de unge, som opbygger en facade for enten at holde sin følelser på afstand eller for at virke i overskud. Dette blev tydeligt både i Thomas', Palles og Daniels analyse. Et andet mønster, som kan konkluderes at være gældende, er, at det er de informanter, som var sigtet for sædelighedskriminalitet, anvendte den *claim to innocence*. Der var ingen af de andre informanter, som satte stort fokus på deres uskyld eller snakkede om skyldsspørgsmålet, som de to sædelighedssigtede gjorde, men der kan dog stilles spørgsmål ved, om de vil påvise deres uskyld, fordi det er i samfundets øjne, et af de værste kriminelle gerninger. Ydermere kan det konkluderes,

at både Palle og Henrik anvender Ugelviks femte frihedsteknik, hvor de prøver at positionere sig selv som værende uskyldige, og bedre mennesker end den positionering, som samfundet har sat dem i (Jf. *Forskningsoversigt*). Slutteligt er det tydeliggjort, at hver informant har hver sin sammenhæng mellem tilpasningsstrategier og overlevelsesstrategier, og at ingen af informanterne har valgt de samme strategier.

Relationen til de ansatte og de andre indsatte

Det er blevet tydeligt, at nogle varetægtsarrestanter oplever at være indespærret i mange timer, og at der ikke er megen tid til sociale relationer. Denne analysedel vil se nærmere på de sociale relationer, der er både med ansatte og andre indsatte.

Relationen til de ansatte

Det kan antages, at relationerne til de ansatte er præget af, hvilken strategi en indsat vælger at benytte sig af, og hvilken type indsat denne er, da de ansatte reagerer efter hvorledes de indsatte opfører sig. Det kan dog også være omvendt - at strategierne er lagt efter, hvordan relationerne til de ansatte i total institutionen er. Elias' strategi om at bekæmpe institutionen og udøve modmagt vil ofte præge relationen til de ansatte, fordi de repræsenterer den institution, som Elias forsøger at bekæmpe. Gennem interviewet med Elias bliver det klart, at det eneste positive, han kan fortælle om fængselsbetjentene, var, at de i Ringkøbing var meget venlige, hvorimod kynismen er langt større i Holstebro arrest (Elias, 2016, s. 2). De andre informanter taler om fængselsbetjentene som værende gode, og at der selvfølgelig altid vil være nogle, som man ikke kan med, som Palle beretter om (Palle, 2016, s. 4). Til trods for den ellers positive respons om fængselsbetjentene påpeger informanterne områder, såsom måden fængselsbetjentene tiltaler de indsatte på, som gør den gode relation svær at opretholde fra deres side af. Dette er et tydeligt tegn på total institutionens barrierer mellem det, som Goffman kalder for de bevogtede og vogterne (Jf. *Teori*). Goffman påpeger, at bevogterne oftest vil anse vogterne som værende ondskabsfulde, hvilket på sin vis kan genfindes i fængslerne. Informanterne påtaler ikke fængselsbetjentene som direkte ondskabsfulde, men at der kan være nogle problematiske områder, hvor fængselsbetjentene ikke påviser den bedste behandling af de indsatte (Jf. *Teori*). Et af disse områder er måden, som fængselsbetjentene tiltaler de indsatte på. Carl fortæller, at fængselsbetjentene ofte råber og skrider, hvis den indsatte ikke er klar til gårdtur, når det forventes, og Rasmus beskriver: *"Man har meget svært ved at forstå, hvordan man bliver snakket til."* (Carl, 2016, s. 3) (Rasmus, 2016, s. 2). Brugerundersøgelsen af Kriminalforsorgen i år 2014 påviser også, at hver fjerde indsat ikke er tilfreds med måden, de bliver tiltalt af fængselsbe-

tjentene (Jf. *Forskningsoversigt*). I forlængelse af dette fortæller både Thomas og Palle om, at det er fængselsbetjentene, som sætter stemningen for hele arresthuset. Thomas beskriver endda, at hvis det er de 'dårlige' fængselsbetjente, som er på arbejde, skaber det dårlig stemning, og det smitter af på hans humør (Thomas, 2016, s. 2). Carl fortæller i forlængelse af dette, og henviser til fængselsbetjentenes adfærd: *"Det er i bund og grund det, som har ødelagt dagen herinde og fået en til at stresse. Det er sådan nogle ting, som har fyldt, men som ikke burde fylde herinde."* (Carl, 2016, s. 5). I forbindelse med fængselsbetjentenes adfærd påpeger Goffman de personlige krænkelser, som kan ske under mødet med total institutionen (Jf. *Teori*). En af disse personlige krænkelser i arresthusene er fængselsbetjentenes magt. Fængselsbetjentene anvender deres adfærd og humør som magtredskab, hvilket er en afsmittende faktor på de indsatte. Fængselsbetjentene har også magten over, hvordan varetægten skal forløbe. Thomas fortæller, at han har fundet ud af, hvor vigtigt det er at behandle fængselsbetjentene ordentligt, fordi det er dem, som kan påvirke varetægtsfængslingen (Thomas, 2016, s. 4). Carl fortæller også, at den indsatte får en bedre behandling af fængselsbetjentene hvis de ikke spilder deres tid (Carl, 2016, s. 3). Dette er Rasmus enig i, og han fortæller om en episode, hvor fængselsbetjentene kom med kage til ham efter klokken ni om aftenen. Rasmus fortæller, at en så lille ting fra fængselsbetjentene betyder meget for ham, og at denne behandling kommer af at være fornuftig og indfinde sig med de spilleregler, der nu engang er. (Rasmus, 2016, s. 6). I denne forbindelse nævner Carl også, at noget af det vigtigste, som fængselsbetjentene kan sige og vise, er tillid, og ikke nødvendigvis anerkendelse gennem ros eller tak. Carl beskriver således:

"Ikke fordi de laver stor forskel på folk, men man kan jo ikke lade folk gå i bad og selv gå ned og smække døren, hvis det er nogle som går og knævrer og ikke kan finde ud af det. Så på den måde gør de selvfølgelig forskel. Tillid, man behøves ikke at få ros og tak, men man får sådan... de viser en tillid, og det er gave nok i sig selv." (Carl, 2016, s. 5).

Der kan dermed argumenteres for, at fængselsbetjentene har stor indflydelse på, hvordan varetægtsfængslingen skal forløbe, men at de indsatte har lige så stor indflydelse på deres egen varetægtsperiode. Det kan antages, at så længe de indsatte følger de regler, som er opstillet, så vil fængselsbetjentenes adfærd afspejle sig af dette.

Crewe nævner i hans redegørelse af *pains of imprisonment*, at én af de smerter, som er forbundet med fængsling, er, at institutionen overskrider ens personlige grænse. Dette kan i varetægtsfængs-

lingens kontekst ses i relation til, at den indsatte må tage hensyn til fængselsbetjentene samt den ventetid som de indsatte konstant er udsat for (Jf. Teori). Carl nævner, at han ofte venter på fængselsbetjentene inden gårdtur, fordi fængselsbetjentene er forsinket (Carl, 2016, s. 3). Dertil nævner Rasmus også, at fængselsbetjentene oftere burde have en mere medmenneskelig tilgang til deres arbejde og deres klienter (Rasmus, 2016, s. 6).

Linda Kjær Minke skriver i hendes bog, at hun observerede, at de indsatte udelukkende talte med fængselsbetjentene om det absolutte nødvendige (Minke, 2012, s. 142). Dette er ikke tilfældet for de arresthuse, som er inkluderet i nærværende speciale. Flere af informanterne fortæller om deres gode relation og gode snakke med fængselsbetjentene. Carl fortæller, hvordan samtalerne med fængselsbetjentene har gjort ham godt: *"Når hele verden den bare er brudt sammen, så er de kommet og snakket med en. Det tør jeg slet ikke tænke på, hvis nogen ikke havde gjort. Det tør jeg ikke tænke på, så havde jeg ikke overlevet."* (Carl, 2016, s. 4). Morten beretter, som Carl, om, hvor vigtige samtalerne med fængselsbetjentene kan være, og at hvis han har brug for at snakke, taler han med fængselsbetjentene (Morten, 2016, s. 3). Rasmus vil gerne snakke med fængselsbetjentene, fordi han anser dem som værende de eneste 'normale' mennesker (Rasmus, 2016, s. 5). Dermed har relationen til de fængselsbetjentene stor indflydelse, og Carl fortæller endda, at fængselsbetjentene er en del af erstatningen for ens familie i arresthuset (Carl, 2016, s. 5). Elias fortæller, at da han ankom til arresten var fængselsbetjentenes adfærd meget afgørende, og at de var gode til at tage hensyn til ham og hans sigtelse i måden, de talte til ham på (Elias, 2016, s. 2).

Grunden til, at informanterne taler med fængselsbetjentene, kan antages at skyldes den ringe kommunikation, som de indsatte har med hinanden i arresthusene, kontra den kommunikation de indsatte har i fængslerne, som Minke har undersøgt (Jf. *Forskningsoversigt*). Slutteligt er det centralt at pointere, som både Daniel og Rasmus også italesætter, at fængselsbetjentene gør deres arbejde, og, påpeget tidligere af Palle, at der altid være nogle fængselsbetjente, indsatte ikke kan sammen med (Daniel, 2016, s. 2) (Rasmus, 2016, s. 6). Det kan antages, at der vil være kritikpunkter på fængselsbetjentene, når der arbejdes med individer i en presset situation, som varetægtsarrestanter.

Hvad angår relationen til de andre ansatte i total institutionen, som angår præsten, socialrådgiveren, lægen, misbrugsbehandleren og den frivillige fra Kirkens Korshær, er informanterne generelt positive stemt overfor disse. Der er et tydeligt mønster i, at de ansatte, som informanterne taler mest om og roser mest, er misbrugsbehandleren og den frivillige fra Kirkens Korshær. Carl beskriver sin

relation til misbrugsbehandleren således: ”Hende har jeg slet ikke nævnt, men hun har faktisk været den vigtigste for mig, det er misbrugskonsulenten. Hun er meget dygtig. Og det er også grunden til, at jeg burde været blevet flyttet til Viborg, så jeg kunne få besøg hver uge...” (Carl, 2016, s. 4). Carls familie er bosiddende i Midtjylland, men han har nægtet at blive flyttet til Arresthuset Viborg til trods for, at han oftere kan få besøg. Dette skyldes netop, at han er utrolig glad for misbrugsbehandleren og hendes hjælp. Rasmus er enig i Carls betragtning om, hvor vigtig misbrugsbehandleren er og fortæller, at han har brugt misbrugsbehandleren til andet end at snakke misbrug. Rasmus fortæller, at han også har brugt hende til at snakke om, hvordan han skal tackle den situation, han sidder i, og at det har gavnet ham meget (Rasmus, 2016, s. 4). Morten beretter til gengæld om, at han har snakket mest med personen fra Kirkens Korshær, men at han snakker med misbrugsbehandleren, når han finder dagene svære (Morten, 2016, s. 2+5). Her kan det igen inddrages, at alt efter hvilken type strategi de indsatte anvender, og hvilken type indsat disse er, er der forskel på, hvor meget de anvender de andre ansatte. Palle bruger ikke præsten, fordi han ikke er troende, og ligeledes taler han ikke med socialrådgiveren fra KiF. Derimod snakker han med personen fra Kirkens Korshær, hvor Palle påpeger, at det oftest er personen fra Kirkens Korshær, som snakker og ikke så meget ham selv (Palle, 2016, s. 2). Til gengæld benytter Henrik sig meget af præsten og ikke af misbrugsbehandleren (Henrik, 2016, s. 2). Forskelligheden i, hvilke ansatte de indsatte snakker med, er grundet i, hvorvidt den indsatte selv vurderer, om der er et misbrug eller ej, hvorvidt den indsatte er troende, hvorvidt den indsatte har brug for social hjælp samt andre faktorer, som kan påvirke, hvorvidt det findes nødvendigt at snakke med de andre ansatte. Det kan antages, at årsagen til, at de andre ansatte er populære, er, at de ikke repræsenterer den totale institution, og at de dermed opnår større tillid til de ansatte fremfor fængselsbetjentene. Herudover er en central faktor også, at de andre ansatte har andre kompetencer end fængselsbetjentene, som kan hjælpe de indsatte gennem en bedre varetægtsfængsling. Den amerikanske sociolog Donald Clemmer, som lavede et af de første feltstudier indenfor fængselssociologien, foretog i 1940’erne en undersøgelse af en række amerikanske fængsler med fokus på loyalitet mellem indsatte, der ligger til grund for den fangekultur, som Clemmer kategoriserer som prisonisering (Clemmer, 1958, s. 301). Clemmer fandt, at fangekulturen er bygget op omkring nogle grundlæggende principper, såsom at de indsatte skal undlade at videregive oplysninger om dem selv og især andre medindsatte som en hjælp til de ansatte i fængslet (Clemmer, 1958, s. 152). Clemmers pointe kan, ud fra nærværende afsnit, ikke genfindes blandt de udvalgte informanter. Informanterne taler gladelig med de ansatte, hvad end det er fængselsbetjente, misbrugsbehandleren eller den frivillige fra Kirkens Korshær. Dog er det en

vigtig pointe, som Clemmer opstiller, at der ikke videregives informationer om andre medindsatte, hvilket jeg gennem mine interviews og min gang i arresthusene tydeligt kunne mærke.

Relationen til de indsatte

I total institutionen er det begrænset, hvor megen social kontakt der er til andre individer. Som Rasmus påpeger, så kan de indsatte være låst inde i op til 23 timer i døgnet, hvilket ikke giver meget tid til at have social omgang med andre medindsatte (Rasmus, 2016, s. 2). Dog ses det i det empiriske data, at de medindsatte, som informanterne har social omgang med, oftest er dem, som de arbejder sammen med (Henrik, 2016, s. 2) (Thomas, 2016, s. 3) (Palle, 2016, s. 2). Foruden deres sociale omgang med andre medindsatte under arbejde, viser der sig et mønster for, at det er gennem aktiviteter, at informanterne har social omgang med andre indsatte. Morten fortæller, at han spiller bordtennis med tre andre indsatte, hvoraf Rasmus er den ene af disse indsatte (Morten, 2016, s. 3). Thomas beretter om, at han træner sammen med andre medindsatte og dermed har fællesskab omkring træningen, hvorimod Daniel fortæller, at han har fællesskab med sin nabo, og at de ofte ser fjernsyn sammen (Thomas, 2016, s. 2) (Daniel, 2016, s. 2). Thomas beskriver, at de indsatte generelt er gode til at de hinanden:

”Alle prøvede at hjælpe en. Også første dag, jeg fik alt af alle, jeg havde ikke andet tøj med ind så shampoo, tandbørster, slik, chips, sodavand. Alt hvad der kan gøre det hele lidt nemmere, det havde jeg fået af de andre indsatte. Det betyder meget, så havde vi allerede fællesskab der.” (Thomas, 2016, s. 3).

Denne behjælpelighed genkender Carl også, og Carl er faktisk én af de indsatte, som meget gerne hjælper de andre indsatte. Carl hjælper dem med fjernsynet, tobak og andre goder og udtaler: *”Jeg vil da gerne hjælpe folk.”* (Carl, 2016, s. 6). Brugerundersøgelsen fra Kriminalforsorgen i år 2014 understøtter også Carls og Thomas’ udtalelser, da 70% af de varetægtsfængslede svarer, at de i høj grad eller nogen grad får hjælp af medindsatte (Jf. *Forskningsoversigt*). Foruden hjælpen, fortæller Thomas om, hvordan de indsatte lærer af hinandens adfærd og tricks. Thomas fortæller, hvordan han har lært at lave mad på cellen og få cellen til at dufte rent. Hertil udtaler han: *”Der er nogen, som har siddet rigtig mange gange i rigtig mange år, så de har lært alle tricksene og giver dem gladelig videre.”* (Thomas, 2016, s. 3). Denne læringsproces beskriver Clemmer som værende pris-
onisering. Prisoniseringsteorien bygger på den proces, hvor individet overtager de værdier, normer

og holdninger, som hersker blandt de indsatte i fængselskulturen (Clemmer, 1958, s. 303). Berger og Luckmann vil anskue denne proces som værende internaliseringsprocessen, hvortil de indsatte får en forståelse af den objektiverede verden (Jf. *Videnskabsteoretisk analyseramme*). Ud fra førnævnte citat fra Thomas, er det tydeligt, hvorledes gengangerne lærer de nyankommne, hvordan de skal opføre sig i arresthuset. Et andet teoretisk perspektiv, som kan sættes ned over det, Thomas udtaler, er Ugelviks frihedsteknik, hvor de indsatte skaber deres egen frihed ved at lave mad på cellen og dermed forsøger at skabe modmagt til total institutionen ved ikke at adlyde, at alle indsatte skal spise det samme (Jf. *Forskningsoversigt*). Gengangerne tillærer praktisk adfærd, men det kan antages, at de også lærer andre, hvordan situationen skal håndteres. Rasmus fortæller, at man i de første måneder, hvor man er ny, ikke er sat ind i reglerne og de andre medindsattes syn på tingene, hvorfor det kan antages, at det også er her, gengangerne hjælper og lærer de nye, hvordan dette skal håndteres (Rasmus, 2016, s. 2). Det er denne proces, som Berger og Luckmann benævner eksternaliseringsprocessen, hvor Thomas 'godkender' måden, hvorpå de andre laver mad på cellen, hvorefter det bliver objektiveret (Jf. *Videnskabsteoretisk analyseramme*). Til trods for, at Carl ikke er genganger, beskriver han sig selv som værende en af dem, der godt kan lide, når der kommer nye indsatte, og at han gerne hjælper og lærer dem, hvordan det foregår inde på værkstedet, hvor Carl selv arbejder (Carl, 2016, s. 5). Her fortæller Daniel, at det er tydeligt, at de nye skal sættes ind i reglerne, og hvordan det hele foregår i arresthuset (Daniel, 2016, s. 4). Informanterne har et generelt positivt billede på hinanden og i denne forbindelse påpeger Daniel, at han ikke oplever, at der eksisterer et hierarki, hvor nogle indsatte er højere end andre indsatte, og at det handler om gensidig respekt til hinanden; ligesom på gaden (Daniel, 2016, s. 3). Dette kan dog argumenteres for at være i strid med de fund, som Linda Kjær Minke har fundet, hvor informanterne i hendes undersøgelse påpeger, at der er et hierarki i fængslet (Minke, 2012, s. 190). Dog er Carl enig i Daniels betragtning og fortæller:

"Man skal stå ansigt til ansigt med alle herinde, så du kan ikke gå og tage røven på folk herinde. Jeg har nok set 100 mennesker herinde, hvis det kan gøre det. Jeg synes, folk er gode til at hjælpe hinanden, det synes jeg. Det kom meget bag på mig, og det går jeg meget op i." (Carl, 2016, s. 9).

Dermed kan der være tale om et loyalitetsprincip som et grundlæggende princip for den kultur, der hersker mellem de indsatte, hvilket også ses ved, som Clemmer påpeger, at de indsatte ikke videregiver oplysninger til de ansatte om andre medindsatte. Det er dermed tydeligt, at de andre medind-

satte spiller en stor rolle, og at det er vigtigt at være loyal overfor disse. Som Carl nævner: *"Man kunne ikke klare at sidde herinde uden at man mindst havde en eller flere, så bliver det simpelthen for ensomt."* (Carl, 2016, s. 5). Dermed er relationen til de andre medindsatte utrolig vigtig - især for en person som Morten, hvis strategi er bygget op omkring de sociale relationer, og, som Carl beretter, kan de medindsatte fungere som er en del af erstatningen for ens familie (Morten, 2016, s. 5) (Carl, 2016, s. 5). For enspænderen Elias betyder de sociale relationer ikke så meget, og han nyder sin tid alene. Dette er Henrik til dels enig i, da han sætter pris på at kunne være alene om aftenen, men har fællesskab i løbet af dagen under sit arbejde. Dog har de sociale relationer og de andre medindsatte også nogle negative konsekvenser for informanterne. Palle fortæller, at det meget er de samme mennesker, som er i arresthuset hele tiden, og han er træt af, at hans medindsatte skal snakke om deres sager (Palle, 2016, s. 2+3). Dette er Carl enig i og fortæller, at han hurtigt får nok af de kriminelle historier og historier om, hvad de medindsatte tidligere har lavet (Carl, 2016, s. 5), hvilket Rasmus også er træt af (Rasmus, 2016, s. 5). Som både Elias og Carl beskriver det, er menneskegruppen i arresthusene et meget sammensat publikum, og som Carl fortæller, møder indsatte mange forskellige mennesker (Elias, 2016, s. 4) (Carl, 2016, s. 8), hvilket også ses tydeligt i dette nærværende speciale. Palle beskriver i den forbindelse, at han ikke er vild med de typer, som sidder i det arresthus, hvor han selv er placeret. Både Rasmus og Elias udtaler også, at de ikke har nogen identifikationsgrad med de andre medindsatte:

"Man skal vælge sine venner med omhu. Det samme her, så går man efter nogle, som ligner sig selv, eller nogle som kan give en noget. Nogle, hvor der er et samspil, hvor man kan give hinanden noget. Det er rent instinkt, tænker jeg, og de mennesker er her ikke, som jeg kan bruge til noget."

(Rasmus, 2016, s. 6).

Goffman nævner, at der i mødet med total institutionen sker nogle personlige krænkelser (Jf. *Teori*). Her mister individet blandt andet sin selvopfattelse og de roller, som de tidligere har besiddet. Rasmus føler ikke, at han kan identificere sig med de andre medindsatte, og han fortæller, at *"... kriminelle mennesker, de er fanme dumme at høre på."* Selvfølgelig skal Rasmus anses som uskyldig, indtil andet er bevidst, men efter Rasmus har fortalt om sit liv, tyder det på, at han i mange år har haft en omgangskreds af kriminelle venner samt en far, som er dybt kriminel, hvorfor han har levet sammen med kriminelle før sin tid i arresthuset. Rasmus har dermed førhen kunnet identificere sig med kriminelle, men har efter sin tid i arresthuset taget et skridt væk fra de kriminelle og deres fæl-

les perspektiver (Rasmus, 2016, s. 5). Dette tyder også blot på, at Rasmus har været igennem en personlig udvikling i arresthuset. Han fortæller, at han fulgte de kriminelles råd i starten, men at han ikke kunne leve med de råd og foranstaltninger mere, og efter bruddet med disse kriminelle råd og vejledninger, er han begyndt at se kriminelle mennesker som værende meget forskellige fra ham selv. Som Rasmus selv beskriver: *"Uden at skulle lyde som en eller anden højsnudet et eller andet, så vil jeg sige, at jeg er klasser over de folk, der er her."* (Rasmus, 2016, s. 5). Dette stemmer overens med Goffmans teori om, at de indsatte udvikler en personlighed *imod* noget. (Goffman, 1967, s. 235). Det førnævnte citat er også et tydeligt tegn på det, som Ugelvik kategoriserer som den første frihedsteknik, hvor fangen forsøger at positionere sig selv og distancere sig selv fra de andre indsatte (Jf. *Forskningsoversigt*). Som Ugelvik beskriver: *"Jeg er ikke som de andre fangene", sier fangene. Ingen av fangene er det.*" (Rye, 2012, s. 196), hvilket er den samme holdning, som Rasmus har. Til forskel fra, at Rasmus, Elias og Palle dømmer de andre medindsatte, beretter Daniel og Carl faktisk om, at de er ligeglade med de andre medindsattes sigtelser. Carl fortæller, at der ikke er nogen, som har dømt ham, og at han er ligeglad med, hvad de andre indsatte har læst om ham på tekst-tv. (Carl, 2016, s. 5). Daniel fortæller, at han ikke ser noget dårligt i de andre indsatte og fortæller videre: *"Der er en grund til, at vi er her, så hvad det er, det rager ikke mig. Jeg er sådan set pisse ligeglad, det er deres problem, og så har jeg mit at tænke på."* (Daniel, 2016, s. 2)

Delkonklusion

Det kan konkluderes, at informanterne føler, at de bliver talt dårligt til af fængselsbetjentene, og at fængselsbetjentenes magt påvirker dem. Fængselsbetjentenes magt kan konkluderes at være todelte; magten over humøret og stemningen samt magten over, hvordan varetægtsperioden forløber. Denne todelte magt kan konkluderes at påvirke de indsatte i så høj grad, at flere informanter nævner samme tendenser. Dog ses der en tendens til, at god behandling kommer af god opførsel, som flere informanter giver udtryk for. Fængselsbetjentene har stor indflydelse på og stor betydning for de varetægtsfængslede og gennem analysen blev det tydeligt, hvorvidt de varetægtsfængslede anvender fængselsbetjentenes til at tale med i svære situationer, og det kan konkluderes, at fængselsbetjentenes er vigtige for deres psykiske velvære og sociale forhold. I forlængelse af dette er de ansatte, og her specielt med fokus på misbrugsbehandleren og den frivillige fra Kirkens Korshær, medskabende til, at de varetægtsfængslede overlever deres varetægtsperiode og får arbejdet med de forhold, som de selv finder problematiske. Således kan det konkluderes, at de ansatte, trods negative sider, har en overvældende stor positiv effekt og betydning for de varetægtsfængslede, og at de ind-

satte benytter sig forskelligt af de ansatte alt efter, hvilke strategier der er valgt og det er tydeligt, at de, som har siddet i varetægt i længst tid, er de, som anvender de ansatte mest.

Det kan konkluderes, at der ikke kan være meget social omgang med andre indsatte, når nogle indsatte oplever at være indespærret i 23 timer i døgnet. Dog ses det tydeligt, at den sociale omgang forekommer under arbejde eller gennem aktiviteter, som de har mulighed for om eftermiddagen eller om aftenen. Således er det oftest de, som har et arbejde, der har social omgang med de andre indsatte. Analysen fremviste også, at de indsatte er gode til at hjælpe hinanden, og at de lærer af hinanden, hvor loyalitet er en væsentlig værdi for de indsatte, da de er hinandens erstatning for familie under varetægten. Slutteligt kan det også konkluderes, at flere af informanterne gav udtryk for, at de ikke havde en høj identifikationsgrad med de andre indsatte, og at informanterne prøver at positionere sig selv anderledes fra de andre indsatte.

Konsekvenser og belastninger ved varetægt

Som allerede analyseret er der en del krænkelser af de indsatte person under varetægt, og der er mange forhold og personer at tage hensyn til. Denne analysedel vil være en analyse af de tydelige konsekvenser og belastninger, som er tilknyttet til tiden i varetægt og rammerne for varetægten.

Tid

"Hvad er 'tid'? Hvis ingen spørger mig om det, ved jeg det. Men hvis jeg vil forklare det til en, der spørger, ved jeg det ikke." Førnævnte citat er fra 397 år efter Kristi fødsel, og er blevet citeret af, en af kristendommens vigtigste personer, kirkeleder og forfatter Augustin (Qvortrup, 2009, s. 2). I undersøgelsen af Vestre fængsel blev det fremvist, at de varetægtsfængslede har svært ved at få tiden til at gå (Jf. *Forskningsoversigt*). Allerede dengang var tid en svær størrelse, og det er tydeligt for informanterne, at tiden er anderledes på mange forskellige måder. Rasmus fortæller: *"Det er sådan, at ens forhold til tid er meget meget underlig herinde, og faktisk svært at forklare..."* (Rasmus, 2016, s. 5). Nogle af informanterne beskriver den første tid som værende den længste og sværeste. Daniel beskriver, at den første uge var lang, hvorimod Thomas fortæller, at det blot er de første par dage, som går langsomt (Daniel, 2016, s. 1) (Thomas, 2016, s. 2). Rasmus, som har været frihedsberøvet i længere tid end Daniel og Thomas, fortæller, at han oplevede, at de første tre måneder gik virkelig langsomt, og at de tre måneder virkede som seks måneder. Dette understøtter også den pointe, Rasmus har, at jo længere tid, en person har været indsat, jo hurtigere går tiden. (Rasmus, 2016, s. 5). Endnu et tegn på, hvor mærkværdig tiden går i varetægt, kan ses i den udtalelse, Daniel kommer med, hvor han fortæller, at han synes, at de 14 dage til hans retssag går lang-

somt, men at når han kigger tilbage på de seks uger, der er gået, så er de gået hurtigt (Daniel, 2016, s. 5). Dermed kan der være tale om, at nogle af de indsatte bruger tiden som en form for målestok til at vurdere den tid, de har været frihedsberøvede (Hytten, 2012, s. 75). I perspektivet omkring tid er det også centralt, hvor gode informanterne er til at udfylde tiden. Et eksempel på dette er forskellen mellem Daniel og Henrik, som er uenige i, hvordan tiden går, når de er låst inde på cellen. Daniel synes, at tiden går hurtigt, når han tilbringer tid på cellen, hvorimod Henrik synes, at tiden går langsomt, hvis han blot sidder på cellen (Daniel, 2016, s. 2) (Henrik, 2016, s. 2). Henrik synes derimod, at tiden går hurtigt, når han arbejder, hvor han også kan få tankerne væk fra sin situation (Henrik, 2016, s. 2). Tid er ikke bare vurderet efter, hvorvidt den går hurtigt eller langsomt. Tiden besidder også et andet perspektiv, der vurderes ud fra, hvor meget der er af tiden, og hvordan den anvendes bedst muligt. Carl beskriver, at han ikke har kedet sig, og at han ofte har oplevet at mangle mere tid og flere timer i døgnet (Carl, 2016, s. 2). Daniel vurderer, at han ikke anvender tiden godt nok, og han synes, at han spilder tiden, hvilket også er et perspektiv på tiden i varetægt (Daniel, 2016, s. 1). Denne spild af tiden må tages med i en videreførelse af Crewe og Sykes *pains of imprisonment*. Grundet denne anderledes kontekst, som dette speciale undersøger, vil der være andre smerter og afsavn koblet til varetægten kontra de *pains of imprisonment* som er koblet til fængsling. En af disse *pains of imprisonment*, som er mere forbundet med tiden i varetægten fremfor tiden i fængsel, er elementet af at spille tiden. I fængslet er der større mulighed for skole, arbejde og beskæftigelse, fordi kriminelle, som er dømt og er kategoriseret som værende afsonere, skal være under beskæftigelse, hvorimod varetægtsarrestanter blot har mulighed for beskæftigelse. Dermed vil der være flere varetægtsarrestanter, som vil spille sin tid grundet deres mulige uskyldighed, men også at de ikke har de samme muligheder for beskæftigelse som afsonere.

Adfærden ændres

En anden, og meget tydelig konsekvens af varetægten, er, at de indsattes adfærd ændres både på godt og ondt. Det er tydeligt gennem empiriindsamlingen, at informanterne har gennemgået en personlig ændring i forskellige grader fra informant til informant. Daniel beskriver sig selv som blevet mere stille, og Henrik fortæller, at han kan mærke, at han ikke længere er glad (Daniel, 2016, s. 3) (Henrik, 2016, s. 3). Palle beskriver, at han er blevet mere aggressiv og mere ærlig, hvor han siger sin mening og ikke holder sig tilbage (Palle, 2016, s. 3). Dette stemmer overens med det, som Morten fortæller om sig selv, hvortil han også oplever sig selv som værende mere ligeglad, end han var før sin indsættelse (Morten, 2016, s. 6). Palle fortæller også, at han er mere temperamentsfuld, og

mere bemærkelsesværdigt fortæller Morten, at han er blevet mere følelseskold (Palle, 2016, s. 4) (Morten, 2016, s. 5). Grunden til, at Mortens udtalelse bliver kategoriseret som værende bemærkelsesværdig, er fordi han senere udtaler, at hans følelser sidder uden på tøjet, hvilket bevidner om, at han muligvis ikke er så følelseskold, som han giver udtryk for (Morten, 2016, s. 5). Rasmus er enig i betragtningen om, at ens følelser er anderledes end før indsættelsen og beskriver: ”*Selv tv-programmer i tv’et kan få de vildeste følelser frem inden i mig, det har det jo aldrig kunne før.*” (Rasmus, 2016, s. 8). Dette bevidner om, at følelserne for de varetægtsfængslede er anderledes under varetægten, hvilket både Henrik, Rasmus og Morten er enig i. De taler om at være forandrede personer og ikke at være den samme person mere, som de var før indsættelsen. (Henrik, 2016, s. 3) (Rasmus, 2016, s. 6) (Morten, 2016, s. 6). Carl taler om, at denne forandring kan ses i hans breve. Han fortæller, at det er sjovt at se, hvor meget der er sket og forandret, idet der ses en tydelig forskel i hans måde at skrive på (Carl, 2016). Forandringen i adfærden hos de varetægtsfængslede ses også tydeligt i informanternes lyst og tankegang om selvmord. Rasmus fortæller, hvordan hans tanker om selvmord var størst i starten, og at selvmordtankerne også kan komme nu, men at de varer kort tid. Rasmus har også tidligere været kategoriseret som en selvmordstruet indsat, fordi han smadrede et spejl og ville skære sig selv med det. Ifølge Rasmus var dette ikke et selvmordsforsøg, men et råb om hjælp. (Rasmus, 2016, s. 8). Da Morten ankom til arresthuset havde han også mest lyst til at forsvinde og komme væk fra arresten: ”*Jeg kunne huske fra første eller anden dag, der skrev jeg et afskedsbrev til min far, hvor jeg så tænkte, så kan jeg sku gøre en ende på det hele.*” (Morten, 2016, s. 1). Den førnævnte forandring skal ses i, at det er i starten, at informanterne ønsker at begå selvmord, og at selvmordstankerne ikke præger informanternes hverdag nu i så høj grad som tidligere. Dette bevidner også om, at informanterne får en selvforståelse af, at de kan klare varetægtsperioden, da adfærd ændres fra negativ til at være mere positive omkring varetægtsperioden. I år 2014 var der i Kriminalforsorgens institutioner, som dækker over fængsler og arresthuse, udelukkende to selvmord, hvilket bevidner om, at de fleste varetægtsarrestanter, som har selvmordstanker, ikke vælger at gennemføre det (Kriminalforsorgen, 2015, s. 45). Dog beskriver Minke, at de fleste selvmord og selvmordsforsøg forekommer i varetægtsperioden (Minke, 2012, s. 228). Durkheim skelner i sin bog, *Selvmodet*, mellem tre former for selvmord: Det egoistiske selvmord, som bygger på, at individet har været ensomt og for langt fra fællesskabet, det altruistiske selvmord, som er kendetegnet ved at give sit liv op for fællesskabet, hvilket kendes fra masseselvmod og slutteligt det anomiske selvmord, som er kendetegnet ved, at individet bukker under for det formløse samfundsliv, som individet deltager i. Det kan antages, at selvmord og selvmordsforsøg i arresthusene

er koblet til de anomiske selvmord, da denne form for selvmord har at gøre med samfundets regulering af individernes adfærd, der netop forekommer under varetægten gennem total institutionen ønske om at regulere de varetægtsfængslede adfærd. Ifølge Durkheim er selvmord ikke en handling, som udelukkende skyldes personlige årsager, men som også skyldes de forhold, som individet møder i forbindelse med samfundet. (Durkheim, 2012, s. 9-11). Dette ses, da informanterne giver udtryk for, at deres selvmordstanker er værst i starten, hvorfor de indsatte selvmordstanker kan siges at blive udløst ved at komme i varetægt.

Et andet perspektiv, som kan anvendes til at anskue den ændring der sker i adfærden hos de varetægtsfængslede, er at se på, hvordan de ydre omgivelser også skaber en adfærdsændring hos de indsatte. Dette kan eksemplificeres med den hensyntagen, som tidligere blev beskrevet i analysen omkring relationen til de ansatte, som påvirker de indsatte. Carl fortæller: *"Det, man tager skade af herinde, det er alt den hensyn, man skal tage. Det er det, der ødelægger en."* (Carl, 2016, s. 3). Han fortæller videre, at måden, han har ændret sig på, ses ved, at han hele tiden tager hensyn. Derudover beskriver han, at de indsatte gør meget i at undskylde, og at det også har en indvirkning på adfærdsreguleringen (Carl, 2016, s. 6). De ydre omgivelser beskriver både Carl og Rasmus som værende begrænsende for at blive et bedre menneske. Carl beskriver, at dét at være låst inde i 23 timer om dagen ikke gør dig til et bedre menneske, og Rasmus fortæller: *"Det der med at du er låst inde i 23 timer af døgnet, det kan vælte folk."* (Rasmus, 2016, s. 2) (Carl, 2016, s. 6). Dermed kan det antages, at det også er de ydre og fysiske rammer, som er med til at danne en adfærdsregulering for de indsatte. Elias fortæller endda om, at hans cellenabo skrabede alt malingen af døren, fordi han blev psykisk påvirket af indespærringen. Han fortæller, at stimuleringen ikke er tilstrækkelig, hvilket kan siges at være en påvirkende faktor på adfærdsændring (Elias, 2016, s. 5). Som Carl påpeger, kan der gå lang tid før disse indsatte bliver sig selv igen med de forhold, som de har skulle leve under og med de konsekvenser, som varetægten medfører (Carl, 2016, s. 6). Denne tydelige ændring i adfærd, som er blevet illustreret i dette analyseafsnit, kan antages både at have negative og positive konsekvenser. En af de positive konsekvenser er eksemplet med Rasmus, som har påtaget sig en anden rolle. Rasmus valgte i starten at følge de råd, han har fået fra den kriminelle verden, og ligeledes valgte han hverken at snakke med nogle ansatte eller deltage i de arrangementer og tilbud, som Kriminalforsorgen opstillede. Efterhånden fandt Rasmus denne rolle utilstrækkelig og nyttesløs og valgte at omlægge sin adfærd og imødekomme arresthusets tilbud om misbrugsbehandling og samtaler med psykolog. Rasmus fortæller, at han ikke ønsker at være kriminel mere, og at han ikke ønsker at gå på kompromis med hans egen moral, hvilket er et tydeligt tegn på, at han har ændret

sin adfærd til det positive. (Rasmus, 2016, s. 3). Thomas nævner også, hvordan han har påtaget sig en anden rolle i arresthuset. Han fortæller, at han er blevet mere stille og rolig, hvilket Daniel også gav udtryk for (Thomas, 2016, s. 3). Dette kan antages at have en sammenhæng med det, som Daniel påpeger: *"Det bliver man også nødt til når man er her. Der er ikke plads til at boltre sig helt vildt. Så det er jo kun godt."* (Daniel, 2016, s. 3). Dermed kan meget af adfærdsændringen også antages at skyldes de forandrede rammer, som de varetægtsfængslede lever under. Der er muligvis ikke plads eller behov for at have samme rolle inde i arresthuset som udenfor. Goffman taler også om, hvordan total institutionen fratager disse roller fra de indsatte. Derimod nævner Goffman ikke, hvordan de indsatte også kan skabe nye roller; og endda roller som kan være mere betydningsfulde eller bedre, end de roller som de tidligere besad (Jf. *Teori*).

Frihedsberøvelsens øvrige belastninger og konsekvenser

Flere af de indsatte beskrev, at frihedsberøvelsen medførte tanker og spekulationer omkring fremtiden, og ligeledes hvordan deres pårørende havde det. Tankerne om fremtiden har især Carl haft, som står til at tilbringe minimum otte år i fængsel, og han er bekymret for, hvad fremtiden vil bringe både økonomisk og familiært. Carl fortæller:

"Jeg har meget bekymring for menneskerne udenfor, og hvordan de har det. Overlever de? Min mor er ikke helt ung mere, og overlever hun de år, som jeg skal sidde inde? Fremtiden? Er der overhovedet noget at leve for ind imellem, sådan tænker jeg tit. Det med at være total forgældet og komme ud" (Carl, 2016, s. 7).

Carl fortæller, at han prøver at kvalificere sig selv ved at gå i skole, men er bekymret for om nogle vil ansætte ham, når han bliver løsladt. Ligeledes er han bekymret for, hvorvidt den økonomiske belastning vil tynge ham, men han prøver at være optimistisk. (Carl, 2016, s. 7). Som det ses i det førnævnte citat går tankerne også til, hvordan de varetægtsfængslede pårørende har det, og Henrik beskriver, at han ikke kan følge med i noget, og at det påvirker ham meget (Henrik, 2016, s. 1). Dette er et tydeligt tegn på de konsekvenser, som mødet med total institutionen har. Som både Rasmus og Carl beskriver, bliver de taget væk fra den ene dag til den anden, så der ikke er mulighed for at tale med de pårørende eller forberede sig til en lang periode væk hjemme fra (Carl, 2016, s. 7) (Rasmus, 2016, s. 2). Familien spiller en stor rolle for de varetægtsfængslede, og som tidligere skrevet er erstatningen for deres familie de andre indsatte og ansatte. Således bliver den 'nye' fami-

lie meget afgørende for de indsatte. Thomas beskriver, at ensomheden ondt, men at han er blevet bedre til at acceptere det, selvom det er ikke nemt. Ensomhed ses også som værende en af konsekvenser som frihedsberøvelsen har. Selve frihedsberøvelsen må også kategoriseres som værende en stor konsekvens og belastning for de indsatte. Elias beskriver: ”... det er da helt sikkert, at det har været stresset og følelsesmæssigt belastende på en eller anden måde.” (Elias, 2016, s. 6). Rasmus fortæller også, at det hele blot står stille og fortæller ydermere at: ”Der skal meget lidt til, at man får det bedre eller dårligere herinde. At man får en optursfølelse, eller at man får en nedtursfølelse, fordi man er under så ekstreme forhold, kan man sige.” (Rasmus, 2016, s. 6). Disse ekstreme forhold, som Rasmus beretter om, har også givet Elias milde træk af at være paranoid. Elias fortæller, at det største problem ved frihedsberøvelsen er, at han konstant ser ’spøgelse’. Han beskriver, at han tillægger alle handlinger og situationer en betydning, hvilket peger mod den internaliseringsproces som Berger og Luckmann omtaler. I denne internaliseringsproces tillægges situationer betydning, hvilket Elias også gør. (Elias, 2016, s. 3). Denne situation kan sættes i sammenhæng med Crewes beskrivelse af, at de indsatte ikke stoler på de ansatte, og at de indsatte har en naturlig forståelse af, at de ansatte husker at rapportere alt, hvad den indsatte siger og gør (Jf. teori).

Hermed kan det antages, at Sykes og Crewes udlægning af *pains of imprisonment* kan udvides eller ændres i forbindelse med denne kontekst til at indeholde *pains of imprisonment* såsom ensomhed, brud med hverdagslivet og psykiske påvirkninger. Dette leder videre til en analyse af, hvad informanterne oplever som værende det værste ved at være frihedsberøvet og konsekvenserne heraf.

Størstedelen af informanterne påpeger, som tidligere skrevet i dette afsnit, at familien og afsavnet til samme er det værste ved at være frihedsberøvet. Undersøgelsen fra år 1972 af Vestre Fængsel illustrerer også, hvorledes de varetægtsfængslede fandt forholdet til kone og kærester som værende svært under varetægten (Jf. *Forskningsoversigt*). Rasmus beskriver det som værende en gyngetur med op- og nedture mellem længsel og savn, og Morten beskriver, at det er gennem etaper, at han kommer igennem tingene under varetægtsperioden. (Rasmus, 2016, s. 7) (Morten, 2016, s. 4). Minke fandt i sin undersøgelse, at 87% af de indsatte oplyste, at det var svært at undvære familien, og således ses det, at Minkes undersøgelse stemmer godt overens med det, informanterne i dette speciale skildrer; til trods for forskellig kontekster (Minke, 2012, s. 237). Savnet er også stort til de andre relationer end familiære samt de materialistiske ting udenfor murene. Carl beskriver det som værende de ’små ting’ han savner og eksemplificerer dette med hans computer, som han savner (Carl, 2016, s. 9). Et andet fælles mønster, der viser sig som værende en af de værste konsekvenser ved at være frihedsberøvet, er tabet af selvbestemmelse. Halvdelen af informanterne italesætter direkte

tabet af selvbestemmelse i mødet med total institutionen. Palle illustrerer denne konsekvens gennem hans manglende bestemmelse for toiletbesøg, bad og selve afventningen af fængselsbetjentene (Palle, 2016, s. 4). Elias beskriver, at det er selvbestemmelsen af, hvornår han skal spise og sove, som han har mistet, og Morten beskriver, at det ikke have mulighed for at gå ud af sin egen dør, er det værste (Elias, 2016, s. 7) (Morten, 2016, s. 5). Dette er koblet til Crewes beskrivelse af manglende selvstyre, som en af de *pains of imprisonment*, han illustrerer (Jf. *Teori*). Crewe skelner manglende selvstyre i to forhold: Det materialistiske og de personlige forhold, hvor de udvalgte informanter giver udtryk for begge former for forhold. De personlige forhold ses i deres manglende selvbestemmelse af, hvornår de skal spise, sove, på toilet eller i bad. Morten beskriver også, hvordan han venter i kø på toilet -og badfaciliteter, og således er de helt basale forhold for mennesket sat ud af spil under frihedsberøvelsen, hvilket må antages at have en stor psykisk effekt på de indsatte (Morten, 2016, s. 4). Dette kan betegnes som tab af autonomi og er en af de *pains of imprisonment*, som Sykes også beskriver. Sykes tager tabet af autonomi videre og beskriver:

”The important point, however, is that the frustration of the prisoner's ability to make choices and the frequent refusals to provide an explanation for the regulations and commands descending from the bureaucratic staff involve a profound threat to the prisoner's self image because they reduce the prisoner to the weak, helpless, dependent status of childhood.” (Sykes, s. 291).

Således kan det antages, at tabet af autonomi og selvbestemmelse kan påføre psykisk skade og påvirkning på de indsatte, hvilket må anses som værende et meget central og foruroligende perspektiv på konsekvenserne af varetægt (Sykes, s. 291). De indsattes selvbillede bliver også præget af, hvordan andre ser på de indsatte. Rasmus påpeger, at synet på de frihedsberøvede er noget af det værste ved varetægtsfængslingen (Rasmus, 2016, s. 8). Dette er et aspekt, som endnu ikke er blevet berørt, men som kan være meget relevant for oplevelsen af varetægtsfængslingen. Der er en sætning som lyder: *In dubio pro reo*, hvilket betyder, at tvivlen skal komme den sigtede til gode. Flere af de indsatte føler, at de bliver dårligt behandlet til trods for deres stadige uskyld. Morten beskriver, at han føler, at han bliver behandlet som en hund, der blot skal være i bur, og det kan antages, at det er samme fænomen, Rasmus omtaler. Fænomenet med, at du er uskyldig indtil andet er bevist, antages ikke at være synet på de varetægtsfængslede set ud fra Rasmus' udtalelse.

Delkonklusion

Tiden er en svær størrelse, hvad end man er frihedsberøvet eller ej. Dog kan det konkluderes, at tiden går langsomt i starten af varetægten samtidig med, at det er denne tid, som er sværest. I analysen blev det klart, at jo længere tid informanten havde været varetægtsfængslet, jo hurtigere gik tiden. Således vil de, som har været varetægtsfængslet over en længere periode, anskue tiden anderledes end de, som har været frihedsberøvet i kortere tid. Det kan ydermere konkluderes, at informanterne anvendte tiden som en form for målestok til både at se tilbage på den tid, som var gået og se frem til en hændelse, som skulle ske i fremtiden. Størstedelen af informanterne fremsatte også, at tiden, de havde været varetægtsfængslet, var gået hurtigt, men at tiden forud gik langsomt. Analysen illustrerede ligeledes, at informanterne oplevede, at tiden gik hurtigere under arbejdet, og det må dermed konkluderes, at arbejde kan være behjælpelig i, at fordrive tiden, da dette er en af de eneste underholdningsmetoder, der er mulighed for i arresthuset.

Det kan konkluderes, at adfærden ændres tydeligt hos de indsatte - dog er det også tydeligt, at adfærden ændres forskelligt fra informant til informant. Adfærden ændres både positivt og negativt for informanterne, og der er ikke et tydeligt mønster i, hvornår adfærdsreguleringen indtræder. I takt med at adfærden ændres, kan det konkluderes, at følelserne også ændrer sig hos informanterne; både til at blive mere følelseskold, men også til at være mere i kontakt med egne følelser, hvilket muligvis kan skyldes, at deres misbrug er under kontrol. Ændringen, i både følelser og adfærd, havde en indvirkning på informanternes selvmordstanker og –lyst, dog kan det også konkluderes, at selvmordstankerne er værst i starten for de udvalgte informanter. Informanternes adfærdsregulering sker grundet de forandrede og stressede forhold, som informanterne lever under i varetægtsperioden.

Analysen pointerer også, at én af de konsekvenser, som frihedsberøvelsen har, er afsavnet til pårørende. Ligeså frygter informanterne den økonomiske konsekvens som frihedsberøvelsen medfører ved at de mister deres indtægtskilde. Dog er en af de værste konsekvenser ved frihedsberøvelsen tabet af autonomi. De basale forhold er sat ud af spil, og det kan konkluderes, at de indsatte ikke har nogen form for medbestemmelse, hvilket er en grundlæggende ting for menneskeheden. Fænomenet med, at du er uskyldig indtil andet er bevist antages ikke at være synet på de varetægtsfængslede ud fra Rasmus' udtalelse. Dette er dog ikke en betragtning, som vil blive medskrevet i nærværende speciale fordi det ikke er det fokus som specialet har.

Diskussion

Dette speciale har undersøgt, hvorledes de førstegangssindsatte i varetægt håndterer og oplever varetægtsperioden, og det er påvist, at der er forskel på oplevelsen og håndteringen alt efter, hvilken type indsat informanterne er, og hvilken strategi de vælger at efterleve. Således skal denne diskussion indeholde en meningsdeling i, hvordan informanterne anskuer varetægten som både værende en chance for at ændre sit liv eller som værende en risiko for at miste sit liv samt de muligheder og begrænsninger, der forbindes hermed.

Carl beskriver varetægtsperioden som værende en chance for at forandre sig selv. Han udtaler, at han er blevet sig selv igen, hvilket henviser til, at han er blevet stoffri. Misbrugsbehandlingen har stor effekt på informanterne og er en stor del af, at de indsatte anser varetægtsperioden som værende en chance for at skabe et nyt liv. Morten fortæller også, at han har lovet sin familie at holde sig fra euforiserende stoffer, og at han værdsætter sit stoffrie liv. Dog anser samme indsat også sin varetægtsfængsling som værende en risiko for at miste det, han holder af. Carl har haft stort fokus på at beholde sit hus trods hans udsigt til en lang dom, da ejendommen har stor betydning for ham. Henrik anskuer samme problematik, og omtaler også risikoen for at miste sin lejlighed, hvilket synes at være uoverskueligt for ham. På den anden side giver varetægtsfængslingen også de indsatte gode chancer for at gøre noget andet med deres liv og give dem nogle muligheder, som de muligvis ikke ville gribe, hvis de ikke var varetægtsfængslede. Carl beretter om, hvordan han gerne vil uddannes, mens han afsoner, hvilket giver større muligheder for arbejde, når han bliver løsladt. Dog har Carl og en del af de andre informanter oplevet, at varetægtsfængslingen har været grundlag for, at de mistede deres arbejde, og på den måde kan der argumenteres for, at uddannelsen kun er central, fordi informanterne skal anvende deres tid bedst mulig, og fordi de skal have bedre muligheder for beskæftigelse, når de bliver løsladt. Hvis ikke informanterne var blevet varetægtsfængslet, kunne det antages, at de havde bibeholdt deres arbejde, hvorfor beskæftigelsen kan ses som betinget af deres varetægtsfængsling. Det pointeres også af Annette Olesen, at flere mister deres arbejde eller læreplads (Jf. *Forskningsoversigt*). De familiære konsekvenser af varetægten kan også diskuteres både at være chancer, som de indsatte har fået, eller risici som de løber med deres nærmeste. Rasmus fortæller, at varetægtsfængslingen har givet ham mulighed for at have et opgør med sin far, hvilket kan antages ikke ville ske, medmindre han blev isoleret fra sin far. Dog fortæller Rasmus også om tanker om at miste sin kæreste og også tanker om, om han vil byde sin kæreste at have en partner, der kan risikere mange års fængsel. Morten tænker meget på sine børn, Henrik tænker på

sin mor, og Carl er ikke sikker på, hvorvidt hans mor overlever hans afsoning, hvilket bestemt må anses som værende en risiko som er forbundet med varetægtsfængslingen.

Det økonomiske perspektiv spiller også en stor rolle i diskussionen af, hvorvidt varetægtsfængslingen er en risiko eller chance for de indsatte. Thomas fortæller, hvordan han var fortsat med sin kriminalitet, hvis ikke han var blevet varetægtsfængslet, fordi han anså kriminaliteten som et led til at tjene lette penge. Dermed kan det diskuteres, at Thomas på den ene side løber en risiko ved at opnå en økonomisk gevinst gennem kriminelle handlinger, hvorimod han på den anden side løber en risiko, og især økonomisk risiko, ved at blive varetægtsfængslet. Risikoen ligger i, at Thomas mister sit fuldtidsjob under varetægten, hvilket gør at han løber den økonomiske risiko, da han ikke får sin fulde løn mere.

Det er centralt i denne diskussion at understrege, at mange af forholdene, som enten kan anses som værende en chance eller risiko, er forbundet med risikoen for at begå kriminalitet. Dermed er nogle af forholdene bundet op på, at individerne - i forbindelse med deres kriminalitet – også vidste, at de løb risici, hvor der var risiko for at miste nogle af de værdier eller mennesker, som de har kær. Det kan også diskuteres, hvorvidt den faktiske varetægtsfængsling også er opsat efter risiko. De regler og love om varetægtsfængsling er dannet ud fra risici (Jf. *Bilag 16*). Risikovurderinger ligger til grund for varetægtsfængslingen, hvor det konstant vurderes af den dømmende magt, hvorvidt der er risiko for, at individet begår kriminalitet igen, om der er risiko for, at individet flygter og andre risikoparametre, der medtages i vurderingen af varetægtsfængslingen. Hermed kan det på den ene side antages, at varetægtsfængslingen i sit grundsted er opbygget gennem risiko og risikovurdering og mindre en mulighed for at give individerne en chance for at ændre sig. På den anden side kan der argumenteres for, at når individerne er varetægtsfængslet, igangsættes et stort system for at hjælpe individet med at skabe et liv uden euforiserende stoffer eller kriminalitet, fordi de får chancen for at afholde sig fra det miljø, de tidligere var involveret i.

Konklusion

Dette afsnit vil tage udgangspunkt i specialets centrale pointer, som er med til at give et svar på problemformuleringen.

Det følgende vil være en besvarelse på problemformuleringen, som lyder: *Hvordan opleves og håndteres varetægtsfængslingen af førstegangssindsatte?*

Det ses, at der i informanternes oplevelse af varetægtsfængslingen rejses de samme emner. Et af disse emner er de fysiske rammer i arresthuset, som er et vigtigt punkt for de indsatte at pointere. Her fokuserer de på de store ændringer såsom ikke at have fri adgang til bad og toilet, hvilket adskiller sig fra deres normale hverdag. Derudover er det også en stor omvæltning for de indsatte at skulle være indespærret i sin celle i op til 23 timer.

Ydermere oplever de indsatte også varetægten som havende personlige konsekvenser. Herunder at de mister deres arbejde, bolig og ikke har mulighed for at se deres pårørende, når det ønskes. Ligeledes ses et mønster i de *pains of imprisonment*, som er forbundet med varetægtsfængslingen; eksempelvis afsavnet til deres pårørende, de materialistiske goder og deres sociale omgang, som fylder meget for dem i forhold til deres oplevelse af varetægten.

Derudover er deres følelser, eller mangel på samme, også et vigtigt emne. Der ses et tydeligt mønster i, at informanterne ændrer deres følelser eller helt mister dem i forbindelse med deres varetægt. Nogle informanter taler endda om at være blevet ligeglade og følelseskolde.

Slutteligt ses der også et mønster i, at fængselsbetjente er en vigtig del af deres oplevelse af varetægten, hvor både betjentenes opførsel, men også deres behandling af de indsatte er central. På dage, hvor de indsatte har en dårlig sindstilstand, altså er deprimerede eller har selvmordstanker, er fængselsbetjente rigtig gode for dem og en stor støtte. På de dage, hvor de indsatte har overskud, ses det, at billedet af fængselsbetjente bliver ændret til, at de repræsenterer total institutionen og dermed bliver udpeget til at være den forandring i deres liv, som de ikke nødvendigvis selv ønsker. Dermed kan det konkluderes, at mødet med total institutionens opsatte regler og rammer er en udløsende faktor for informanterne og er meget anderledes fra deres hverdag. De føler sig krænket på mange måder både i form af de fysiske forhold, men også i forhold til deres følelser i forhold til konsekvenserne af at være væk fra deres hverdag, familie og arbejde.

Det kan konkluderes, at det var muligt at genfinde nogle af Crewes og Goffmans typer blandt informanterne samtidig med, at der var nogle af de teoretiske opstillede typer, som ikke var til at genfinde. Dermed blev det nødvendigt at videreudvikle på Crewe og Goffmans teorier. Der kan dog

stilles spørgsmålstegn ved, hvorvidt der kan dannes nye generelle typer ud fra så få informanter. Det kan konkluderes, at der ikke udelukkende er tale om tilpasningsstrategier og typologier, men i lige så høj grad tale om overlevelsesstrategier. Strategier, som de indsatte vælger bevidst eller ubevidst for at overleve de konsekvenser varetægtsfængslingen medbringer. Det kan konkluderes, at der ses et mønster i, at det oftest er de unge, som opbygger en facade for enten at holde deres følelser på afstand eller for at virke i overskud. Dette blev tydeligt både i Thomas', Palles og Daniels analyse. Et andet mønster, som kan konkluderes at være gældende, er, at de informanter, som var sigtet for sædelighedskriminalitet, havde en adfærd som kunne betegnes som *claim to innocence*. Der var ingen af de andre informanter, som satte stort fokus på sin uskyld, eller for den sags skyld snakkede om skyldsspørgsmålet, som de to sædelighedssigtede gjorde. Ydermere kan det konkluderes, at både Palle og Henrik anvender Ugelviks femte frihedsteknik, hvor de prøver at positionere sig selv som værende uskyldige og bedre mennesker end den positionering, som samfundet har sat dem i (Jf. *Forskningsoversigt*). Det kan konkluderes, at der ikke er nogen tydelig sammenhæng mellem type af indsat og type af tilpasningsstrategi, hvilket vil sige, at samme type indsat ikke anvendte samme type strategi. Dog kan der ses, at der er andre faktorer, som har indflydelse for valget af strategi såsom kriminalitetsart og beskæftigelse i arresthuset.

Refleksioner

Det følgende vil være en beskrivelse af de refleksioner, som er gjort under analyseprocessen og efter specialets resultater er blevet fremført.

Det er tydeliggjort i specialet, at de varetægtsfængslede ikke har mulighed for selv at bestemme, hvornår de vil på toilet, spise, arbejde og have social samvær med de andre indsatte. Ligeledes var de indsatte utilfredse med deres indespærring, som kunne være på 23 timer om dagen. Mine refleksioner går dermed på autonomitab eller afgivelsen af samme. Med dette mener jeg, at de indsatte selv fravælger deres muligheder såsom gåtur, at de selv laver morgenmad og fravælger arbejde, såfremt det ikke passer dem. Hermed går mine tanker på, om det er en måde, hvorpå den indsatte skaber sin egen frihed ved selv at bestemme eller fravælge de tilbud, der er, eller en modmagt de skaber mod total institutionen. Dermed kan der stilles spørgsmålstejn ved, om der egentlig kan tales om tab af autonomi, hvis de indsatte selv har medbestemmelse.

En anden refleksion, jeg har gjort mig, beror på, hvorvidt de strategier, de indsatte vælger, er bevidste eller ubevidste. Der kan næppe være tale om, at de indsatte - inden de bliver varetægtsfængslet - kender til disse tilpasningsstrategier, således de på forhånd allerede har valgt en tilgang, når de bliver indsat. Der kan muligvis være tale om, at de indsatte bevidst vælger nogle af de elementer, som ligger i det teoretiske perspektiv for at opnå en passende strategi for deres egen situation. Der kan tilmed også være tale om, at de indsatte blot benytter sig af en strategi uden at være opmærksom på, hvordan denne anvendes og dermed ikke har et begreb om, hvilken adfærd de udviser.

Dette kan kobles sammen med en anden refleksion, som går på, om kulturen er medbestemmende for, hvilken strategi der anvendes eller hvilken type indsat, den pågældende er.

Som det ses i arresthusenes størrelse, er der stor forskel, og kulturen kan være medbestemmende til, hvilken adfærd de indsatte har, og dermed hvilken type indsat de er. Dette kan have betydning for, at nogen er nødsaget til at vælge tilbagetrækningsstrategien, fordi de ikke har mulighed for at have stor kontakt med de andre indsatte. Ved videre refleksion kan der muligvis også være tale om, at bestemte kriminalitetsarter er medbestemmende for strategierne og typologien, da arresthuset yder særlig omsorg for eksempelvis de sædelighedssigtede. En helt tredje grund kan være, at strategivalget ligger i, om den indsatte passer ind i de allerede eksisterende rammer og kulturen.

Verificering

Reliabilitet og validitet er to måleenheder, som anvendes til at måle kvaliteten i undersøgelser. Denne kvalitet kan måles ud fra to metodologiske retningslinjer, hvor både reliabiliteten og validiteten måles. (Bryman, 2012, s. 389). Afsnittet vil dermed være en beskrivelse af de kvalitetsovervejelser, der har været i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende speciale.

Den eksterne reliabilitet omhandler, hvorvidt det er muligt at genskabe undersøgelsen (Bryman, 2012, s. 390). Da dette er en kvalitativ undersøgelse med udgangspunkt i Grounded Theory, hvor det ønskes at undersøge sociale sammenhænge og individernes levede liv, kan der argumenteres for, at den eksterne reliabilitet ikke er passende. Det er ikke meningen, at sådanne undersøgelser skal kunne genskabes da disse, qua metoden, beror på sociale situationer, som muligvis ændres over tid. Et andet forhold er de holdningsmæssige ændringer, som både kan være styret af udefrakommende mekanismer, hvilket individet ikke selv har kontrol over. Herudover er det også de personlige mekanismer, som gør dette speciale unikt. De personlige mekanismer kan være de indsattes sindstilstande, som kan være svære at tage højde for, hvorfor det kan være svært at genskabe undersøgelsen. Dette er dog vigtigt at pointere her, at genskabningen ikke hensigten med dette speciale. Der kan alligevel argumenteres for, at de mønstre og sammenhænge, som specialet har påpeget, kan genfindes i andre undersøgelser også. Tilmed er det forsøgt at have en gennemsigtighed i specialets metode- og analyseafsnit, således undersøgelsens valg er mulige at genskabe. Ligeledes er samtlige informanter interviewet af samme forsker, hvilket er medskabende til, at forskerens køn, alder og lignende faktorer har samme betydning for informanterne. Reliabiliteten er dermed forsøgt sikret gennem en logisk og eksplicit struktur i specialet.

Den eksterne validitet omhandler, hvorvidt det er muligt at generalisere undersøgelsens resultater til lignende sociale sammenhænge (de Vaus, 2001, s. 28). Denne eksterne validitet ligger oftest op til et kvantitativt studie, hvor meningen er at generere nogle generelle tendenser, som senere kan sammenlignes med andre sammenhænge. Da dette er et kvalitativ studie, er det mere centralt at se på den analytiske generaliserbarhed, som skal højne den eksterne validitet (Antoft & Salomonsen, 2010, s. 49). Den analytiske generaliserbarhed anvender eksisterende teori til at sammenligne de empiriske fund. Der blev igennem specialet påpeget flere tendenser og mønstre, som havde en akademisk opbakning af de udvalgte teorier og tidligere undersøgelser, hvorfor den eksterne validitet må vurderes at være høj.

Den interne validitet fokuserer på, i hvilken grad undersøgelsen formår at fjerne sandsynligheden for andre fortolkninger gennem fyldestgørende forklaringer (de Vaus, 2001, s. 28). Da nærværende speciale tager udgangspunkt i en radikal induktiv tilgang, qua Grounded Theory, forekommer der ikke en teoretisk tvang, da teorien er valgt, efter det empiriske data er sammensat. Dog kan der argumenteres for, at valget af andet teori muligvis vil skabe andre resultater. Det kan være problematisk at benytte sig af andre teorier, da teorierne er udvalgt efter de empiriske udtalelser. For at være tro mod informanterne er det derfor særligt vigtigt at vælge de rette teorier. Tilmed er der også påpeget fund, som er støttet op af tidligere undersøgelser. Der blev eksempelvis fundet, at total institutionen har stor betydning for de indsatte, og at varetægtsfængslede arbejder med strategier; bevidst eller ubevidst. Hermed kan der argumenteres for, at der eksisterer en høj intern validitet.

Litteraturliste

- Adamsen, M. L. (2013). *Screeningsprojektet for psykisk sygdom*. Direktoratet for Kriminalforsorgen.
- Antoft, R., & Salomonsen, H. H. (2010). Det kvalitative casestudium. I R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen, *Håndværk og horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitativ metode* (1. udgave, 2. oplag udg.). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Antoft, R., Jacobsen, M. H., Jørgensen, A., & Kristiansen, S. (2012). Kvalitativ sociologi: Renæssance, særegenhed, mangfoldighed. I R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen, *Håndværk og horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. Penguin Books.
- Berger, P., & Luckmann, T. (1972). *Den samfundsskabte virkelighed - En videnssociologisk afhandling*. (E. L. Anne Diemer, Ovs.) Lindhardt og Ringhof.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methodes*. Oxford University Press.
- Carl. (7.. Marts 2016). Herning Arrest. *Bilag 6*. (L. V. Willadsen, Interviewer)
- Clemmer, D. (1958). *The prison community*. Holt, Rinehart and Winston.
- Crewe, B. (2011). Depth, weight, tightness: Revisiting the pains of imprisonment . *Punishment & Society* .
- Crewe, B. (29.. Juni 2006). Power, adaptation and resistance in a late-modern men's prison. *The British Journal of Criminology* .
- Daniel. (15.. April 2016). Holstebro Arrest. *Bilag 13*. (L. V. Willadsen, Interviewer)
- Danmarks Statistk. (2015). *Kriminalitet 2014*. København: Danmarks Statistik.
- de Vaus, D. A. (2001). *Research Design in Social Research*. London: SAGE Publications Ltd.
- Durkheim, E. (2012). *Selvmodet*. Gyldendal.
- Elias. (3.. Marts 2016). Holstebro Arrest. *Bilag 9*. (L. V. Willadsen, Interviewer)
- Goffman, E. (1967). *Anstalt og menneske*. (K. Eilskov, Ovs.) Jørgen Paludans forlag.
- Hasselgaard, O. (9. Juni 2015). *Dokumenter - Redegørelse over langvarige varetægtsfængslinger*. Hentede 17. Marts 2016 fra Anklagemyndigheden:
<http://justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2015/RA%20redegørelse%20langvarige.pdf>
- Henrik. (14.. April 2016). Nykøbing Mors Arrest. *Bilag 12*. (L. V. Willadsen, Interviewer)

- Hyttén, M. (2012). *Tid i Varetekt*. Institutt for kriminologi og rettsosjologi, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- Jacobsen, M. H. (2002). Qou vardis, grounded theory? I M. H. Jacobsen, S. Kristiansen, & A. Prieur, *Liv, fortælling, tekst - Strejftog i kvalitativ sociologi*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Kriminalforsorgen. (2015). *Statistik 2014*. Kriminalforsorgen.
- Kristiansen, S. (2002). Det kvalitative kontinuum. I M. H. Jacobsen, S. Kristiansen, & A. Prieur, *Liv, fortælling, tekst - Strejftog i kvalitativ sociologi*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Kristiansen, S., & Krogstrup, H. K. (2012). *Deltagende observation - introduktion til en forskningsmetodik*. Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - Introduktion til et håndværk*. København, Danmark: Hans Reitzels Forlag.
- Lindstad, J. M. (2015). *Brugerundersøgelsen 2014*. Direktoratet for Kriminalforsorgen.
- Minke, L. K. (2012). *Fængslets indre liv*. København: Jurist- og Økonomiforbundets forlag.
- Morten. (7. Marts 2016). Herning Arrest. *Bilag 7*. (L. V. Willadsen, Interviewer)
- Olesen, A. (2013). *Løsladt og gældsat*. København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Palle. (14. April 2016). Nykøbing Mors Arrest. *Bilag 11*. (L. V. Willadsen, Interviewer)
- Petersen, E., Dall, E., Nielsen, O. H., Rosenstock, J., & Truelsen, H. T. (1972). *I varetægt - i fængsel*. Mentalhygiejnisk Forskningsinstitut.
- Qvortrup, L. (1. Marts 2009). Tiden er meget større end mig selv. *Magasinet Asterisk*.
- Rasborg, K. (2004). Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I L. Fuglsang, & P. B. Olsen, *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - på tværs af fagkulturer og paradigmer*. Roskilde Universitetsforlag.
- Rasmus. (15. Marts 2016). Herning Arrest. *Bilag 8*. (L. V. Willadsen, Interviewer)
- Riley, J. (18. August 2006). The Pains of Imprisonment: Exploring a classic text with contemporary authors. *Journal of Criminal Justice Education*.
- Rye, J. F. (2012). Thomas Ugelvik - Fangenes friheter. Makt og motstand i et norsk fængsel. *Sociologisk Tidsskrift*.
- Schönteich, M. (2014). *Presumption of Guilt - The Global Overuse of Pretrial Detention*. New York: Open Society Foundations.
- Skærbæk, M. (27. Marts 2015). *Institut for Menneskerettigheder kritiserer brugen af varetægtsfængslinger*. Hentede 5. Februar 2016 fra Politiken:

<http://politiken.dk/indland/politik/ECE2604410/institut-for-menneskerettigheder-kritiserer-brugen-af-varetaegtsfaengslinger/>

Smith, P. S., & Jakobsen, J. (2010). *Når straffen rammer uskyldige - Børn af fængslede i Danmark*. Gyldendal.

Smith, P. S., & Jakobsen, J. (2016). *Varetægtsfængsling - Danmarks hårdeste straf?* I A. F.

Jacobsen, & S. L. Jensen, *Kampen om menneskerettighederne - En debatbog*. Gads Forlag.

Sykes, G. S. (u.d.). Hentede 27.. April 2016 fra Beauchamp Psychology :

<http://psychology.beauchamp.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/painsofimprisonment.pdf>

Thomas. (17.. Marts 2016). Ringkøbing Arrest. *Bilag 10*. (L. V. Willadsen, Interviewer)